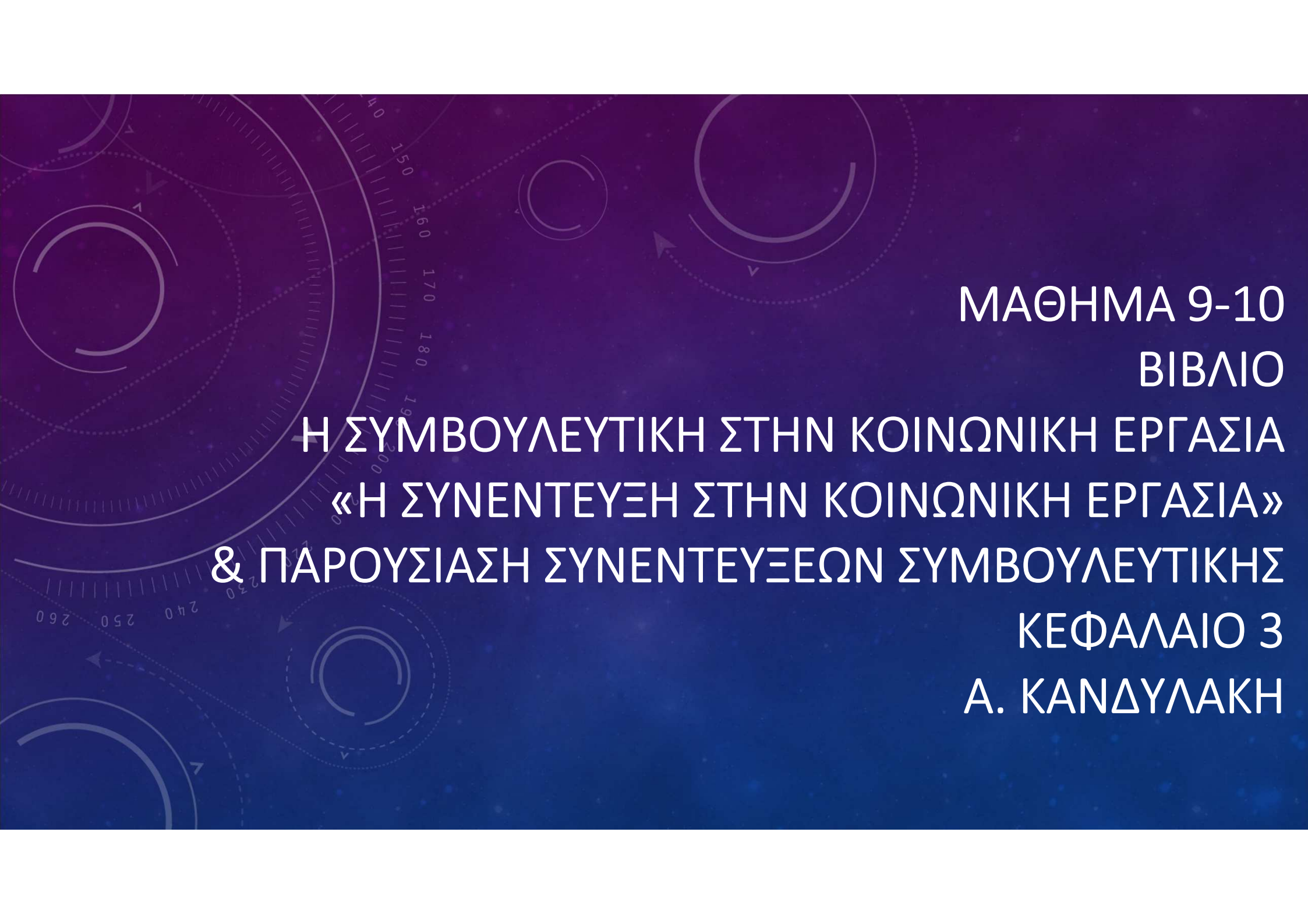

ΜΑΘΗΜΑ 9-10
ΒΙΒΛΙΟ

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ»
& ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3
Α. ΚΑΝΔΥΛΑΚΗ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ (1)

- Στα πλαίσια της συμβουλευτικής διαδικασίας, η συνέντευξη είναι βασική μέθοδος διαγνωστικής εκτίμησης και παρέμβασης της κοινωνικής εργασίας και αποτελεί μέσο και εργαλείο πρακτικής. Οι δεξιότητες συνέντευξης αναπτύσσονται μέσα από την εκπαίδευση και είναι απαραίτητες τόσο για τη γενική όσο και για την κλινική πρακτική, καθώς συμβάλλουν στον τρόπο που εκτυλίσσεται η συνέντευξη. Οι συνεντεύξεις διακρίνονται σε ατομικές και ομαδικές, σε τυπικές και άτυπες και σε δομημένες, ημιδομημένες και αδόμητες. Στο κεφάλαιο εστιάζουμε στην συμβουλευτική συνέντευξη.
- Η συνέντευξη με τον συμβουλευόμενο, που είναι εξ ορισμού μια μορφή λεκτικής επικοινωνίας, είναι το σημαντικότερο εργαλείο για την παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού. Για ορισμένους μελετητές, μάλιστα, η κοινωνική εργασία ταυτίζεται με την «κατά περίπτωση εργασία» (casework), η οποία προϋποθέτει παρέμβαση μέσα από συνέντευξη (Pinker, 1982). Ως «περίπτωση» όμως μπορεί να θεωρηθεί ένα άτομο, ένα ζευγάρι, μια ομάδα, μια οικογένεια ή ακόμα και μια κοινότητα. Κάθε κοινωνικός λειτουργός υιοθετεί ένα προσωπικό στιλ συνέντευξης. Κάθε συνέντευξη είναι διαφορετική και εξαρτάται από τους στόχους που θέτει ο σύμβουλος και από τις ανάγκες των συμβουλευόμενων. Για ορισμένους η συνέντευξη είναι «τέχνη» και απαιτεί δεξιότητες που μαθαίνονται από την εμπειρία. Εντούτοις, είναι βέβαιο ότι η συνέντευξη ως μεθοδολογία παρέμβασης προϋποθέτει γνώσεις και δεξιότητες και διαμορφώνεται ανάλογα με τις στάσεις του επαγγελματία.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ (2)

- Το θεωρητικό πλαίσιο, οι πεποιθήσεις, οι φιλοσοφικές και ηθικές αξίες του κοινωνικού λειτουργού επηρεάζουν άμεσα τον ίδιο, τις παρεμβάσεις που κάνει, αλλά και τον τρόπο που αντιλαμβάνεται την παρουσιαζόμενη κατάσταση. Σύμφωνα με τον Rogers (1965), για παράδειγμα, ο σύμβουλος θα πρέπει να αποδέχεται άνευ όρων τους συμβουλευόμενους (unconditional positive regard), να δείχνει ενσυναίσθηση (empathy), να είναι αυθεντικός (congruence genuineness). Η «άνευ όρων» αποδοχή στα πλαίσια της ροτζεριανής παρέμβασης αναφέρεται στην αποδοχή του άλλου, ανεξάρτητα από τις δυνατότητες και τις αδυναμίες του, ανεξάρτητα από το αν οι ατομικές και οι πολιτισμικές αξίες του είναι διαφορετικές από αυτές του συμβούλου και χωρίς να τίθεται ως απαραίτητη προϋπόθεση το να είναι συνεργάσιμοι.
- Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η ροτζεριανή θεώρηση δεν ενδείκνυται για παρέμβαση σε περιπτώσεις ατόμων με παραβατική συμπεριφορά, δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης/κακοποίησης και χρηστών εξαρτησιογόνων ουσιών. Στις περιπτώσεις αυτές, είναι αναγκαίο να οριστεί από την αρχή το πλαίσιο και οι όροι για τη συνεργασία. Ο σύμβουλος/κοινωνικός λειτουργός φέρνει το άτομο σε αντιπαράθεση με τις πράξεις του, τη συμπεριφορά του, τις στάσεις και τις πεποιθήσεις του, οι οποίες είναι συχνά σεξιστικές, ρατσιστικές ή παράλογες και δεν βοηθούν την αλλαγή της συμπεριφοράς που αποτελεί πηγή του προβλήματος.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (1)

- Οι Herworth και άλλοι (1997) αναφέρουν ότι η διαδικασία βοήθειας διακρίνεται σε τρεις κυρίως φάσεις οι οποίες όμως δεν είναι απόλυτα διακριτές μεταξύ τους. Θεωρούν ότι οι δραστηριότητες και οι δεξιότητες που απαιτούνται για κάθε φάση διαφέρουν περισσότερο στη συχνότητα των συναντήσεων παρά στο είδος της παρέμβασης αυτής καθαυτής. Η πρώτη φάση, για παράδειγμα, αφορά τη διαδικασία διερεύνησης και εκτίμησης του προβλήματος, γεγονός το οποίο, ωστόσο, δεν μπορεί να ολοκληρωθεί αποκλειστικά στις πρώτες συνεδρίες. Στις εν λόγω συνεδρίες είναι πιθανόν ο συμβουλευόμενος να εξιστορεί σαν «ποταμός» αυτά που συμβαίνουν στη ζωή του και τον προβληματίζουν. Ταυτόχρονα, παρουσιάζει τις συναισθηματικές αντιδράσεις του απέναντι σε αυτά τα γεγονότα, χωρίς να μπορεί να τις αναγνωρίσει. Η αφηγηματική αυτή προσέγγιση συμβάλλει στην αποκάλυψη του τρόπου με τον οποίο ο συμβουλευόμενος αντιλαμβάνεται τα γεγονότα.
- Η συμβουλευτική διαδικασία θα πρέπει κατ' αρχάς να παρέχει ένα «χώρο» συναισθηματικής εκφόρτισης για τον συμβουλευόμενο.
- Η διαμόρφωση μιας καλής σχέσης είναι πολύ σημαντική για τη διαδικασία της συμβουλευτικής παρέμβασης αλλά και για την πρώτη φάση της διερεύνησης. Ο σύμβουλος, προσφέροντας ένα ασφαλές περιβάλλον και δείχνοντας ενσυναίσθηση και κατανόηση, ενθαρρύνει τον συμβουλευόμενο να εκφράσει τα συναισθήματα άγχους, αγανάκτησης, πικρίας, πόνου, θυμού, φόβου και ανασφάλειας. Καθώς ο συμβουλευόμενος περιγράφει συνήθως τα αρνητικά συναισθήματά του, εκφράζει τις πεποιθήσεις και τις απόψεις του για την κατάσταση που βιώνει.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (2)

- Τις περισσότερες φορές, οι συμβουλευόμενοι δεν γνωρίζουν, ούτε είναι σε θέση να κατανοήσουν πλήρως τι όφελος μπορούν να έχουν από τη συμβουλευτική διαδικασία. Ένα σημαντικό πρώτο βήμα για τη διαμόρφωση μιας καλής σχέσης είναι να αποσαφηνιστεί από την αρχή το πλαίσιο συνεργασίας, να εξεταστούν οι προσδοκίες του εξυπηρετούμενου και να συζητηθεί ποιες από αυτές θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν ή όχι.
- Η διαγνωστική εκτίμηση δεν μπορεί να διαχωριστεί εύκολα από την παρέμβαση αυτή καθαυτή -άλλωστε οι αλλαγές σημειώνονται σε όλα τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας. Επιπλέον, εκτός από την αρχική διαγνωστική εκτίμηση του παρουσιαζόμενου προβλήματος, είναι αναγκαίο το πρόβλημα να επανεκτιμάται συνεχώς και να λαμβάνονται υπόψη διαρκώς οι νέες παράμετροι που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της συνεργασίας με τον συμβουλευόμενο, την οικογένεια, την ομάδα ή την κοινότητα. Φυσικά, κατά τη διάρκεια της παρέμβασης η επανεκτίμηση και η διερεύνηση συνεχίζονται σε μειωμένο βαθμό συγκριτικά με την πρώτη φάση. Ταυτόχρονα σημειώνονται αλλαγές στον τρόπο σκέψης και στη συμπεριφορά του συμβουλευόμενου σε όλα τα στάδια της συμβουλευτικής διαδικασίας, συχνά ήδη από τις πρώτες συνεδρίες.
- Σχηματικά, οι Harworth και άλλοι (1997:33) ταξινομούν τη συμβουλευτική διαδικασία στις εξής τρεις φάσεις: τη διερεύνηση, ανά- πτύξη σχέσης εκτίμησης προβλήματος και σχεδίασμά, την εφαρμογή διαδικασιών και επίτευξη στόχων και, τέλος, την ολοκλήρωση και κλείσιμο, όπου επιχειρείται ένας σχεδιασμός στρατηγικών διατήρησης της κατάστασης και μια τελική αξιολόγηση.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (3)

- Έτσι, η πρώτη φάση περιλαμβάνει τη διερεύνηση των προβλημάτων μέσα από συντονισμένη προσπάθεια για συλλογή πληροφοριών σχετικών με το άτομο, το πρόβλημα, το περιβάλλον και τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση. Είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί καλή σχέση με τον/τους εξυπηρετούμενο/ους και να βοηθηθούν να αναπτύξουν κίνητρα για τη συνεργασία με τον κοινωνικό λειτουργό. Η εκτίμηση του προβλήματος γίνεται μέσα από πολυδιάστατη προσέγγιση που επιχειρεί να εντοπίσει τα συστήματα που επηρεάζουν σημαντικά το άτομο και του προκαλούν δυσκολίες.
- Οι Milner και O'Byrne (1998) χαρτογράφησαν τους πιθανούς τρόπους εκτίμησης των πολύπλοκων καταστάσεων που αντιμετωπίζουν οι εξυπηρετούμενοι, θεωρούν τη διαδικασία της διαγνωστικής εκτίμησης-αξιολόγησης (assessment) σαν «ένα ταξίδι για το οποίο είναι απαραίτητο ο/η κοινωνικός/ή λειτουργός να επιλέξει τον πλέον κατάλληλο χάρτη, ώστε να φτάσει στον “προορισμό” του γρήγορα και αποτελεσματικά». Η διαγνωστική εκτίμηση, σύμφωνα με τη Sinclair (1991) είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αναγνώριση και τον προσδιορισμό του προβλήματος και τον εντοπισμό των πόρων που μπορούν να αξιοποιηθούν για την αντιμετώπιση και την επίλυσή τους. Επιπλέον, εστιάζεται στις δυνατότητες και τη δυναμική της εξέλιξης και της ανάπτυξης των εξυπηρετούμενων. Οι στόχοι, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους θα επιχειρήσουν να επιλύσουν τα προβλήματα θα πρέπει να προσυμφωνηθούν από τους επαγγελματίες και τους εξυπηρετούμενους. Η ενδεχόμενη παραπομπή σε άλλες υπηρεσίες θα πρέπει να ολοκληρωθεί επίσης σε αυτή τη φάση.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (4)

- Στην αγγλοσαξονική βιβλιογραφία γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε τρεις διαφορετικούς τύπους διαγνωστικής εκτίμησης: πρώτον, στο μοντέλο που βασίζεται σε ερωτήσεις (questioning model) που θέτει ο κοινωνικός λειτουργός με σκοπό να συλλέξει πληροφορίες, οι οποίες συνήθως προσαρμόζονται στα θεωρητικά μοντέλα παρέμβασης που υιοθετεί ο επαγγελματίας. Οι Milner και O'Byrne (1998) με τη χαρτογράφηση που εισάγουν αναφέρονται σε θεωρητικές προσεγγίσεις που επηρεάζουν τη διαδικασία της διαγνωστικής εκτίμησης, όπως είναι η πρακτική ενάντια στη διάκριση και την καταπίεση, τη συστημική προσέγγιση, τα συμπεριφοριστικά μοντέλα, τη στοχοθέτηση και την εστίαση στην επίλυση του προβλήματος.
- Ένα δεύτερο μοντέλο διαγνωστικής εκτίμησης είναι αυτό που εστιάζει στη διαδικασία (the procedural model) και επιδιώκει τη συλλογή πληροφοριών, με βάση τα κριτήρια που θέτει η υπηρεσία. Η υιοθέτηση αυτού του μοντέλου απαιτεί συνήθως από τον επαγγελματία να συμπληρώσει μια σειρά έντυπα τα οποία περιλαμβάνουν κλειστές ερωτήσεις που χρησιμοποιούν οι κοινωνικές υπηρεσίες.
- Το τρίτο και τελευταίο μοντέλο που αναφέρουν οι Smale και Tuson (1993), ονομάζεται «μοντέλο αλληλεπίδρασης» (the exchange model). Σύμφωνα με αυτό, κάθε άνθρωπος θεωρείται ο πλέον ειδικός για να επιλύσει τα προβλήματα που τον απασχολούν. Ο κοινωνικός λειτουργός παρακολουθεί με πολλή προσοχή αυτά που εξιστορούν οι συμβουλευόμενοι αντί να προχωρεί σε ερμηνείες. Αναζητά να εντοπίσει τις δυνατότητες και τους εσωτερικούς και εξωτερικούς πόρους, οι οποίοι αν ενεργοποιηθούν θα συμβάλουν ουσιαστικά στην επίλυση του προβλήματος.

ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (5)

- Συχνά οι συμβουλευόμενοι δεν απευθύνονται στις υπηρεσίες με δική τους πρωτοβουλία αλλά υπό την πίεση ανθρώπων από το περιβάλλον τους. Διακατέχονται από άγχος επειδή υποχρεώνονται να ζητήσουν βοήθεια και επειδή δεν έχουν σαφή εικόνα για το είδος και τον τρόπο κατά τον οποίο πρόκειται να βοηθηθούν. Στη συγκεκριμένη φάση είναι αναγκαίο να αναζητηθούν οι συνθήκες εκείνες που ενδεχομένως πίεσαν τους εξυπηρετούμενους να απευθυνθούν στην Κοινωνική Υπηρεσία* θα πρέπει να διασαφηνιστεί ο τρόπος με τον οποίο προσήλθε ο συμβουλευόμενος στην υπηρεσία, ποιος τον επηρέασε, καθώς και αν και σε ποιο βαθμό «εξαναγκάστηκε» να απευθυνθεί στην υπηρεσία.
- Οι κοινωνικοί λειτουργοί παίρνουν πληροφορίες μέσα από μια πρώτη συνέντευξη («intake») ή/και από τις υπηρεσίες ή τους φορείς οι οποίοι παρέπεμψαν τον συμβουλευόμενο. Είναι αναγκαίο να διερευνηθεί το κίνητρο του απευθυνόμενου για συνεργασία, θα πρέπει να υπογραμμιστεί η σπουδαιότητα μιας ξεκάθαρης και σύντομης περιγραφής της άποψης του κοινωνικού λειτουργού σχετικά με την πρώτη αυτή συνάντηση, καθώς και η διερεύνηση γύρω από το πώς θα μπορούσε να φανεί χρήσιμος. Η αποτελεσματική επικοινωνία είναι συχνά το κλειδί για την επιτυχία της συμβουλευτικής παρέμβασης. Η ανάγκη για συνεργασία θα πρέπει να υπογραμμιστεί σε αντιδιαστολή με την «ως διά μαγείας επίλυση των προβλημάτων», ιδιαίτερα όταν τα κίνητρα των συμβουλευόμενων είναι μειωμένα. Η συστηματική συλλογή πληροφοριών, η εστίαση στα συναισθήματα και στις ανησυχίες τους και η διερεύνηση των συναφών με το πρόβλημα συστημάτων συμβάλλουν στην εις βάθος εξέταση της κατάστασης. Τέλος, ο εντοπισμός των δυνατοτήτων και των θετικών στοιχείων των συμβουλευόμενων μπορεί να τους ενθαρρύνουν στα πρώτα τους βήματα.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (1)

- Οι σύμβουλοι δεν είναι οι μόνοι που χρησιμοποιούν δεξιότητες επικοινωνίας και προσεκτικής ακρόασης. Εντούτοις αυτό που είναι μοναδικό στη συμβουλευτική διαδικασία είναι η δημιουργία της συμβουλευτικής σχέσης, εκτός από τα στερεότυπα και τις απαιτήσεις της καθημερινότητας. Η σχέση αυτή καθαυτή είναι καθοριστική για την πορεία της συμβουλευτικής διαδικασίας. Οι δεξιότητες, τεχνικές και παρεμβάσεις της συμβουλευτικής είναι πολύ σημαντικές για την κοινωνική εργασία, όμως η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται συχνά από την ίδια τη συμβουλευτική σχέση και την ατμόσφαιρα που διαμορφώνεται μεταξύ του κοινωνικού λειτουργού και των συμβουλευόμενων.
- Τις περισσότερες φορές οι συμβουλευόμενοι δεν γνωρίζουν, ούτε είναι σε θέση να κατανοήσουν πλήρως τα συγκεκριμένα οφέλη που δύνανται να αποκομίσουν από τη συμβουλευτική διαδικασία. Ένα σημαντικό πρώτο βήμα για την ανάπτυξη της εν λόγω σχέσης είναι να συμφωνηθεί και να αποσαφηνιστεί από την αρχή το πλαίσιο της συνεργασίας, δηλαδή οι στόχοι και οι προσδοκίες του συμβουλευόμενου, και να προσδιοριστούν σε μια ρεαλιστική βάση. Σε περιπτώσεις που δεν έρχονται με δίκη τους πρωτοβουλία θα πρέπει να εξακριβωθεί ο τρόπος προσέλευσης και από πού έγινε η παραπομπή.
- Αυτό που βοηθά τον συμβουλευόμενο, που συνήθως αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα, να αισθάνεται πιο άνετα στη συμβουλευτική σχέση είναι η αίσθηση ασφάλειας που δημιουργείται και η οποία έχει στόχο να τον βοηθήσει να καλλιεργήσει την αυτογνωσία του και την εμπιστοσύνη στον εαυτό του (Holmes, 1999). Η ανάπτυξη αυτογνωσίας από τους συμβουλευόμενους είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για την ευελιξία αλλά και τη βελτίωση των τρόπων που συναλλάσσονται με το περιβάλλον τους.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (2)

- Πρωταρχικής σημασίας όμως παραμένει ο σεβασμός προς τους συμβουλευόμενους και σε όσα αναφέρουν. Καθένας, ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, κουλτούρας, θρησκείας, κοινωνικής τάξης κ.λπ., θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο, με συνέπεια και υπευθυνότητα από τον σύμβουλο. Αυτή είναι μια πολύ σημαντική αξία ιδιαίτερα σε πολυφυλετικές και πολυπολιτισμικές κοινωνίες, όπως είναι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Δεν θα πρέπει να γίνεται διάκριση με βάση το φύλο, την ηλικία ή τις ιδιαιτερότητες που οφείλονται σε αναπηρίες ή ειδικές ανάγκες.
- Ένα άλλο επίσης πολύ σημαντικό και αρκετά παραμελημένο από τη βιβλιογραφία ζήτημα είναι, σύμφωνα με τον Furlong (1990), η μελέτη του κατάλληλου τρόπου με τον οποίο μπορούν να ειπωθούν τα πιο «άσχημα και δύσκολα πράγματα». Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι είναι αναγκαίο να διαμορφωθεί μια γλώσσα η οποία να συμβάλλει στη βελτίωση της επικοινωνίας, καθορίζοντας ταυτόχρονα και την απόσταση που προκύπτει από την ιεραρχία, διαχωρίζοντας τα όρια της σχέσης αλλά και την εξουσιαστική φύση της, ιδιαίτερα όσον αφορά την επαγγελματική σχέση με εξυπηρετούμενους που βρίσκονται αντιμέτωποι με τις νομικές συνέπειες των πράξεών τους. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η αναγκαιότητα να καθοριστούν οι ρόλοι, οι κανόνες, οι ευθύνες και οι υποχρεώσεις για την αντιμετώπιση δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης.
- Η εξουσία του επαγγελματία διαμορφώνει το πλαίσιο για μια αποτελεσματική «συνεργασία» και βοηθά τους δράστες να κατανοήσουν πλήρως τη σημασία των πράξεών τους και να ελέγξουν τις ενέργειές τους. Με αυτή τη θεραπευτική αντιμετώπιση επιδιώκεται η αλλαγή της στάσης και της συμπεριφοράς του δράστη. Αν ο κοινωνικός λειτουργός ή ο επιμελητής ανηλίκων δεν είναι σε θέση να εξηγήσει στον «συμβουλευόμενο-δράστη» τι απαιτείται από αυτόν, ώστε να ανταποκριθεί στη δικαστική απόφαση, καθώς και ποιες συνέπειες θα έχει αν δεν συμμορφωθεί με τις αποφάσεις του δικαστηρίου, τότε ο συμβουλευόμενος δεν θα μπορεί να είναι επαρκώς ενημερωμένος ώστε να κάνει σωστές επιλογές.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (3)

- Ορισμένες φορές, οι κοινωνικοί λειτουργοί αποφεύγουν να μιλήσουν ξεκάθαρα για ζητήματα που είναι «δύσκολο να ειπωθούν» και αφήνουν τους συμβουλευόμενους σε πλήρη σύγχυση και με απροθυμία για συνεργασία (Furlong, 1990). Ο Jordan (1978) παραλληλίζει τις συνθήκες αυτές με έναν εφιάλτη για τον συμβουλευόμενο, όπου «η κατάσταση δεν είναι ποτέ ξεκαθαρισμένη και οι συμβουλευόμενοι δεν γνωρίζουν με σαφήνεια τους λόγους για τους οποίους θα πρέπει να βρίσκονται υπό την εποπτεία και επιμέλεια της Κοινωνικής Υπηρεσίας, καθώς τα προβλήματα δεν έχουν ποτέ συζητηθεί ανοιχτά».
- Τα άτομα που αναζητούν βοήθεια δημιουργούν ανάγκες και προβλήματα στη σχέση με τον σύμβουλο. Άλλοτε επιζητούν οι ίδιοι τη βοήθεια, άλλοτε η βοήθεια είναι επιβεβλημένη και άλλοτε αγνοούν τη χρησιμότητά της ή δεν κατανοούν το γιατί τούς προσφέρεται. Τα προβλήματα που ο σύμβουλος αναγνωρίζει, οι στόχοι που θέτει και οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί διαφοροποιούνται ανάλογα με το θεωρητικό πρίσμα από το οποίο τα προσεγγίζει. Οι απόψεις που υιοθετούν οι κοινωνικοί λειτουργοί στους ρόλους τους ως επαγγελματίες καθορίζουν και τον τρόπο αντιμετώπισης και προσέγγισης των περιπτώσεων (Herworth και άλλοι, 1997).
- Όπως τονίζει ο Howe (1987), οι αντιλήψεις τού κάθε επαγγελματία βασίζονται πάντα σε κάποιο θεωρητικό υπόβαθρο. Ωστόσο όλες οι θεωρητικές σχολές *δίνουν στον κοινωνικό λειτουργό τη δυνατότητα να εντοπίσει και να διαγνώσει «τι δεν πηγαίνει καλά»*. Στη συνέχεια εφαρμόζει την αντικειμενική γνώση του για «να το διορθώσει». Ένα τέτοιο παράδειγμα μπορεί να συναντήσει κανείς στη συστημική προσέγγιση της οικογενειακής θεραπείας, όπου η εξήγηση που δίνουν για τον τρόπο που λειτουργεί το σύστημα της συγκεκριμένης οικογένειας υποδεικνύει παράλληλα και τι θα πρέπει να διορθωθεί για να εξαλειφθεί μια δυσλειτουργία.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (4)

- Η σχέση που αναπτύσσεται στη διαμεθοδική κοινωνική εργασία μεταξύ των κοινωνικών λειτουργών και των αποδεκτών λειτουργεί ως καταλύτης. Συμβάλλει στην ενδυνάμωση και την υποστήριξή τους (Perlman, 1957).
- Αυτή η «σχέση βοήθειας» (helping relationship) καθορίζεται από επτά βασικές αρχές (Biestek, 1957): την ατομικότητα, την εχεμύθεια, την αποδοχή του άλλου, την υιοθέτηση μη κριτικής στάσης, την ελεγχόμενη συναισθηματική εμπλοκή, τη σκόπιμη έκφραση συναισθημάτων, την παροχή δυνατότητας αυτοδιαχείρισης από τον εξυπηρετούμενο και αυτοδιάθεσης.
- Η αρχή της ατομικότητας βασίζεται στην άποψη ότι κάθε ανθρώπινο ον είναι μοναδικό, διαθέτει μοναδική αξία και αξιοπρέπεια. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να αναρωτιέται για τις πιθανές στερεότυπες στάσεις και απόψεις. Η Doyle (1994) υπογραμμίζει ότι ο σύμβουλος αναγνωρίζει ότι υπάρχει μια κοινή ιστορία διακρίσεων εις βάρος των γυναικών, των «μαύρων» ή των ατόμων που προέρχονται από διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες. Ο επαγγελματίας δηλαδή θα πρέπει να αναγνωρίζει ότι κάθε γυναίκα, κάθε «μαύρος», κάθε μετανάστης και κάθε άτομο που προέρχεται από διαφορετικές πολιτισμικές κοινότητες έχει τη δική του μοναδική εμπειρία και αντιλαμβάνεται και βιώνει διαφορετικά τη διάκριση που έχει υποστεί.
- Η εχεμύθεια είναι απολύτως απαραίτητη για την εδραίωση της καλής επαγγελματικής σχέσης. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να δείχνει εχεμύθεια για κάθε προσωπική πληροφορία που αφορά τον συμβουλευόμενο, εκτός αν απαιτείται να μοιραστεί τις πληροφορίες αυτές με κάποιον άλλο επαγγελματία για την πιο αποτελεσματική βοήθεια ή για την ασφάλεια του εξυπηρετούμενου.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (5)

- Σε οποιαδήποτε περίπτωση, όπως υπογραμμίζει η Doyle (1994), κατά την οποία ο κοινωνικός λειτουργός κρίνει ότι θα πρέπει να μεταφέρει πληροφορίες σε άλλο συνάδελφο ή σε άλλη υπηρεσία είναι δεοντολογικά απαραίτητο να ενημερώσει τον συμβουλευόμενο για τις πληροφορίες που πρόκειται να δώσει, για τη χρονική στιγμή, τον τρόπο και τον λόγο για τον οποίο γίνεται, θα πρέπει να τον βεβαιώσει ότι θα δοθούν μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες και όχι λεπτομέρειες ως προς τη συναισθηματική εκφόρτιση ή τις ιδιαίτερες αντιδράσεις ή τις συμπεριφορές που έλαβαν χώρα στα πλαίσια της συνέντευξης.
- *Η αποδοχή:* Ο σεβασμός προς τον συμβουλευόμενο ανεξάρτητα από την αρνητική συμπεριφορά του είναι απαραίτητος. Η αποδοχή ταυτίζεται, σύμφωνα με τον Pippin (1980· Doyle, 1994), με τη ροτzerιανή θέση για θετική και άνευ όρων αντιμετώπιση (unconditional positive regard). Η αποδοχή του συμβουλευόμενου γίνεται εμφανής κατά τη διάρκεια της συνέντευξης μέσα από την ενσυναίσθηση, την ικανότητα δηλαδή του κοινωνικού λειτουργού να κατανοεί τον «κόσμο» των συμβουλευόμενων, τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες τους και να δείχνει ότι κατανοεί και αισθάνεται τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.
- *Μη κριτική στάση:* Ο στόχος της παρέμβασης συνήθως δεν είναι να αξιολογηθεί από ηθική άποψη ο συμβουλευόμενος. Αξιολογούνται όμως οι δυνατότητες και τα θετικά στοιχεία του. Η Doyle
- υιοθετεί τη ροτzerιανή στάση στην αντιμετώπιση των δραστών σεξουαλικής παρενόχλησης, παρατηρώντας ότι ο στόχος δεν είναι να τους αποδοθούν ηθπαστικές ταμπέλες, αλλά να έρθουν σε αντιπαράθεση με την παραβατική συμπεριφορά τους, χωρίς να μειώνουν τη σημασία της και χωρίς να τη δικαιολογούν. Εντούτοις, αυτή η στάση αντιπαράθεσης είναι αρκετά διαφορετική από τα μοντέλα υποστηρικτικής συμβουλευτικής παρέμβασης της ροτzerιανής κατεύθυνσης και γι' αυτό δεν υπάγεται στη μη κριτική στάση (Kandylaki, 1996).

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (6)

- Η αποτελεσματική συναισθηματική επικοινωνία επιτυγχάνεται με την ελεγχόμενη *συναισθηματική εμπλοκή* του επαγγελματία και τη *σκόπιμη εκδήλωση συναισθημάτων* προς τον συμβουλευόμενο. Έχει το δικαίωμα να εκφράσει τα συναισθήματα του χωρίς να φοβάται την κριτική. Αντίθετα, ο κοινωνικός λειτουργός δείχνει ευαισθησία, επιχειρεί να κατανοήσει σε βάθος και να απαντήσει επιλέγοντας κάθε φορά τον πιο κατάλληλο τρόπο. Η ενσυναίσθηση δεν διευκολύνει μόνο τη δημιουργία καλής σχέσης, ούτε κυρίως υποδηλώνει κατανόηση της κατάστασης. Το σημαντικότερο από όλα είναι ότι διευκολύνει τον συμβουλευόμενο να κατανοήσει τα συναισθήματά του και να αναγνωρίσει τον ρόλο που παίζουν στις δυσκολίες που αντιμετωπίζει.
- Η *αυτοδιάθεση* του συμβουλευόμενου αναφέρεται στον σεβασμό των επιθυμιών, των δικαιωμάτων και στην ικανότητά του να αναπτύξει αυτογνωσία και στην ανάληψη ευθύνης από πλευράς του για τις ενέργειες που θα ακολουθήσουν. Η εφαρμογή του δικαιώματος της αυτονομίας/αυτοδιάθεσης των συμβουλευόμενων στην πράξη σημαίνει ότι ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να αποφεύγει να δίνει συνταγές και κατευθύνσεις, καθώς οι αλλαγές που επιβάλλονται απ' έξω δεν διαρκούν για πολύ. Οι μόνιμες αλλαγές προέρχονται από τους ίδιους τους συμβουλευόμενους. Ο Spicler (1990) ωστόσο προβάλλει τρία κύρια εμπόδια στην εφαρμογή της έννοιας της αυτοδιάθεσης στην κοινωνική εργασία. Ο πρώτος περιορισμός τίθεται από την πιθανότητα ο εν λόγω συμβουλευόμενος να αποτελεί σοβαρό κίνδυνο για τους οικείους του και την ευρύτερη κοινωνία. Δεύτερον, υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ μη νομιμοποιημένης παρέμβασης -παρέμβασης που δεν αναζητήθηκε από τον ίδιο τον συμβουλευόμενο και παρέμβασης για την οποία ο συμβουλευόμενος είναι σύμφωνος. Τρίτον, η παρέμβαση αυτή έχει κύριο και μοναδικό στόχο την ενδυνάμωση με σκοπό την αυτονόμησή του. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η κοινωνική εργασία και η κοινωνική παιδαγωγική (social pedagogy), στη Γαλλία και τη Γερμανία, με παιδιά και η εξαναγκαστική θεραπεία των ψυχικά ασθενών.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ (7)

- Κατόπιν ανασκόπησης στη σχετική βιβλιογραφία, ο Spicker (1990) διατυπώνει φιλοσοφικούς προβληματισμούς και θέτει το ερώτημα εάν όντως η αυτονομία και η αυτοδιάθεση μπορούν να θεωρούνται ταυτόσημοι όροι στην κοινωνική εργασία. Αναφερόμενος στον Levy (1983), συζητά τις δυνατότητες που στην ουσία παρέχονται σε άτομα με ειδικές ανάγκες, προκειμένου να λαμβάνουν μόνα τους αποφάσεις για τη ζωή τους. Αντίστοιχα, η έννοια της αυτοδιάθεσης κάποτε μπορεί να ταυτιστεί με «το δικαίωμα στην αποτυχία», που για κάποιον υπόδικο μπορεί να σημαίνει φυλάκιση, όπως παρατηρεί ο Soyer (1975).
- Η συμβουλευτική συνέντευξη σαφώς ακολουθεί τεχνικές διαλόγου που ενδεχομένως με μια πρώτη ματιά θα έμοιαζαν με συζήτηση. Είναι ωστόσο σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι η συνέντευξη απο- τελεί κύριο εργαλείο παρέμβασης στην κοινωνική εργασία και τη συμβουλευτική. Οι παρεμβάσεις του κοινωνικού λειτουργού δεν είναι τυχαίες και έχουν συγκεκριμένο στόχο.
- Ο πίνακας που ακολουθεί επιχειρεί να συνοψίσει τις διαφορές μεταξύ συμβουλευτικής συνέντευξης και ελεύθερης συζήτησης.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(1)

- Σε μια Κοινωνική Υπηρεσία Γενικού Νοσοκομείου Ο R. είναι Αλβανός υπήκοος, 24 ετών. Είναι το τέταρτο παιδί μιας αγροτικής οικογένειας. Ζει στην Ελλάδα από το 1993. Όλα τα αδέλφια του (δύο κορίτσια κι ένα αγόρι) είναι παντρεμένα, ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα από το 1993-1994. Οι γονείς του παραμένουν στην Αλβανία. Ο R. ζει με τον αδελφό του και τη νυφη του. Ο αδελφός του παντρεύτηκε πριν από έξι μήνες και η νυφη του μιλάει ελάχιστα ελληνικά.
- Ο R. σε ηλικία 16 ετών εγκατέλειψε το σχολείο και ήρθε στην Ελλάδα να εργαστεί. Στην απόφασή του αυτή συντέλεσε το γεγονός ότι όλοι οι φίλοι του είτε είχαν ήδη φύγει από την Αλβανία είτε θα έφευγαν μαζί του. Εργάστηκε σκληρά σε χειρωνακτικές εργασίες. Το 1999 πήρε άδεια παραμονής διάρκειας δύο ετών και ασφαλίστηκε στο ΙΚΑ. Τον ίδιο χρόνο χρειάστηκε να νοσηλευτεί και να υποβληθεί σε μια σοβαρή εγχείρηση κήλης, ως συνέπεια της οποίας ταλαιπωρήθηκε τρεις μήνες έως ότου επιστρέφει στη δουλειά του. Αργότερα εργάστηκε σε εκσκαφές της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, ενώ το τελευταίο τρίμηνο πριν από το ατύχημα εργαζόταν σε ένα εργοστάσιο κατασκευής σύρματος. Κατά τη διάρκεια της εργασίας είχε εργατικό ατύχημα, «η μηχανή που δούλευε του έπιασε το αριστερό χέρι». Για δέκα ημέρες έγινε σοβαρή προσπάθεια από τους γιατρούς να του σώσουν το χέρι, υποβάλλοντάς τον σε χειρουργικές επεμβάσεις καθαρισμού. Δυστυχώς, στην τρίτη επέμβαση καθαρισμού βρέθηκαν μπροστά σε ένα νεκρωμένο χέρι το οποίο είχε ήδη δημιουργήσει σηψαιμία και υποχρεώθηκαν να προχωρήσουν σε ακρωτηριασμό.
- Ο ασθενής δεν είχε προετοιμαστεί ψυχολογικά για τον ενδεχόμενο ακρωτηριασμό. Ήλπιζε σε ίαση και υπέστη ψυχολογικό σοκ όταν βγήκε από το χειρουργείο. Οι άλλοι ασθενείς που βρίσκονταν στον θάλαμο σοκαρίστηκαν επίσης από τις φωνές του R. και των συγγενών του. Η κλινική ζήτησε την υποστήριξη της Κοινωνικής Υπηρεσίας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(2)

- Η κοινωνική λειτουργός επισκέφθηκε τον θάλαμο όπου ο R. νοσηλευόταν πλέον μόνος, για να αποφευχθεί πιθανή μόλυνση σε άλλους ασθενείς. Ο R. κοιμόταν, καθώς λίγο πριν του είχαν κάνει ενέσιμη μορφίνη. Στο πλάι του βρισκόταν η μητέρα του (είχε έρθει για διακοπές από την Αλβανία και βρισκόταν στην Ελλάδα όταν έγινε το ατύχημα του γιου της), η μεγαλύτερη αδελφή του, η V., και μία θεία του. Η αδελφή του ήταν η μόνη που μιλούσε πολύ καλά ελληνικά.
- Αφού συστήθηκε, η κοινωνική λειτουργός ζήτησε από τη V. να την επισκεφθεί στο γραφείο της Κοινωνικής Υπηρεσίας για να συζητήσουν.
- Η V. κατά τη διάρκεια της συνέντευξης εξιστόρησε τα γεγονότα με αρκετή ψυχραιμία. Εξέφρασε τον έντονο φόβο της μήπως ο αδελφός της πέσει σε κατάθλιψη εξαιτίας του ακρωτηριασμού που υπέστη.
- V: Οι γιατροί μάς εξήγησαν ότι το χέρι είχε νεκρωθεί τελείως και ότι ο R. κινδύνευε να πεθάνει από σηψαιμία. Προέβησαν σε ακρωτηριασμό, διότι δεν είχαν άλλο περιθώριο επιλογής. Του άφησαν όμως κολόβωμα για να μπορέσει να τοποθετηθεί τεχνητό μέλος.
- Είναι νέο παιδί και αυτό θα τον σκοτώσει. Φοβάμαι μήπως πέσει σε κατάθλιψη. Έχω πει σε όλους να μην κλάψει κανείς μπροστά του.
- Κ.Λ.: Καταλαβαίνω, είναι πολύ δύσκολο και για σας και για τον ίδιο. Εγώ πάντως θα έρθω να τον δω και θα συζητήσω μαζί του. Μην ανησυχείτε, θα κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν για να τον στηρίξουμε ψυχολογικά.
- V.: Σας ευχαριστώ πολύ.
- Κ.Λ.: Όταν ο R. ξυπνήσει, ζητήστε από την προϊσταμένη να με ειδοποιήσει και θα ανέβω αμέσως, θα ήθελα μόνο να τον δω ιδιαιτέρως.
- V,: Μην ανησυχείτε, θα τους πάρω όλους να. βγούμε έξω.
-

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(3)

Δύο ώρες αργότερα ο R. ξύπνησε και η κοινωνική λειτουργός κλήθηκε στον θάλαμο.

- Ο R. ήταν στο κρεβάτι, σκεπασμένος με ένα σεντόνι μέχρι τον λαιμό, με προφανή συμπτώματα αδυναμίας και έντονου πόνου. Συνέχιζε να έχει μετεγχειρητικό πυρετό, καθώς ακόμη δεν είχε συμπληρωθεί εικοσιτετράωρο από την επέμβαση.
- Οι συγγενείς έφυγαν, η κοινωνική λειτουργός πήρε μία καρέκλα και κάθισε δίπλα του από τη δεξιά πλευρά. (Η κοινωνική λειτουργός επέλεξε αυτή τη θέση, διότι λόγω της πληγής στην αριστερή πλευρά το σώμα του ασθενούς είχε μία κλίση προς τα δεξιά, ενώ το κεφάλι του ήταν μονίμως στραμμένο προς τα δεξιά.)
- Συνέντευξη Α
- Κ.Α.: Καλημέρα σας. Πώς πάμε;
- R.: Πώς να πάμε; Δεν βλέπετε τα χάλια μου; Τι είστε εσείς;
- Κ.Α.: Λέγομαι Χ. (επίθετο) και είμαι κοινωνική λειτουργός στην Κοινωνική Υπηρεσία του νοσοκομείου. Βρίσκομαι εδώ για να συζητήσουμε λιγάκι, θα προσπαθήσω να σας βοηθήσω σε ό,τι χρειαστείτε.
- R.: Τι να χρειάζομαι. Τώρα πια ό,τι ήταν να γίνει έγινε.
- Κ.Α.: Τι εννοείτε όταν λέτε «ό,τι ήταν να γίνει έγινε»;
- R.: Ε, να, τι να λέμε. Αφού έχασα το χέρι μου. Καλύτερα να είχα πεθάνει.
- Κ.Α.: Καλύτερα να είχατε πεθάνει;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(4)

- R.: Ε, ναι, χι νόημα έχει τώρα; Εγώ ό,τι έχω κάνει στη ζωή μου μ' αυτά τα δυο χέρια το έκανα.
- Κ.Λ.: Το καταλαβαίνω αυτό. Καταλαβαίνω πώς νιώθετε. Είναι πολυ δύσκολο. Αλλά δεν είναι το τέλος.
- R.: Δεν είναι το τέλος; Αφού τώρα ούτε καν φαίνομαι ως άνθρωπος πια... (κάνει μορφασμούς έντονου πόνου).
- Κ.Λ.: Πονάτε;
- R.: Ναι, πονώ πολύ.
- Κ.Λ.: Σας κάνουν παυσίπονες ενέσεις;
- R.: Ναι, μου κάνουν, αλλά αργούν να με πιάσουν...
- (Καλείται η νοσηλεύτρια και του κάνει την ένεση.)
- R.: Αν εσείς είστε εδώ για ψυχολογική υποστήριξη... εγώ δεν χρειάζομαι ψυχολογική στήριξη. Τι να κάνω τώρα πια; Όλα τελείωσαν. Εγώ είχα μάθει ως τώρα να επιβιώνω με αυτά τα χέρια. Τώρα τι να κάνω χωρίς χέρι; Δεν θέλω να γίνω σαν αυτούς που γυρνάνε στους δρόμους και ζητάνε «λεφτά». Προτιμώ να πεθάνω.
- Κ.Λ.: Κύριε R., καταλαβαίνω πώς αισθάνεστε. Άλλωστε, ήταν πολύ ξαφνικό ότι σας έκοψαν το χέρι. Δεν σας είχαν προετοιμάσει καθόλου.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(5)

- R.: Όχι. Δέκα μέρες πονάω και υποφέρω, αλλά έκανα υπομονή. Άντεχα γιατί είχα ελπίδα ότι το χέρι μου θα γίνει καλά. Με τους πόνους που έχω τραβήξει έπρεπε να με είχε ακούσει όλο το νοσοκομείο. Αλλά σφίγγω τα δόντια, γιατί είναι η μάνα μου εδώ και δεν θέλω να μ' ακούει, γιατί στενοχωριέται. Αλλά τι νόημα έχει πια;...
- Κ.Λ.: Σας καταλαβαίνω. Είναι πολύ νωπό ακόμα και είναι φυσικό να νιώθετε έτσι. Θα δείτε, όμως, τα πράγματα θα καλυτερεύσουν. R.: Καλύτερα; Τι καλύτερα; Εγώ τώρα πια δεν είμαι άνθρωπος. Τι να κάνω χωρίς χέρι;
- Κ.Λ.: Κοιτάξτε... Κατ' αρχάς, αυτό που έχει σημασία είναι να ξεκουράζεστε όσο μπορείτε. Σιγά σιγά θα αρχίσει να υποχωρεί ο πυρετός, θα επουλώνεται η πληγή και όταν θα επουλωθεί καλά η πληγή, θα βάλετε ένα τεχνητό μέλος και θα δείτε ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο τρομερά όσο τα φαντάζεστε τώρα.
- R.: Τεχνητό μέλος; Θα μπορώ να βάλω;
- Κ.Α.: Βέβαια. Οι γιατροί φρόντισαν να σας αφήσουν ένα κολόβωμα ακριβώς γι' αυτό.
- R.: Μα εγώ δεν έχω χρήματα για να το πληρώσω.
- Κ.Λ.: Το κόστος πιθανότατα θα πρέπει να το πληρώσει το ΙΚΑ. R.: Ναι, αλλά δεν ξέρω, γιατί δεν έχω πολλά ένσημα και πέρυσι που χρειάστηκε να νοσηλευτώ στο νοσοκομείο είχα πρόβλημα. Κ.Λ.: Ζήτησα από την αδελφή σας να μου φέρει την καρτέλα σας με τα ένσημα του ΙΚΑ. Θα επικοινωνήσουμε με το Τμήμα Παροχών του ΙΚΑ και θα τα κανονίσουμε, θα πρέπει επίσης να κάνετε δήλωση εργατικού ατυχήματος στο Γραφείο του ΙΚΑ στο νοσοκομείο... Πιθανότατα, αφού ολοκληρωθούν οι διαδικασίες, θα δικαιούστε και μηνιαίο επίδομα από το ΙΚΑ για δύο χρόνια.
- R.: Και θα το πάρω αφού είμαι ξένος;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(6)

- Κ.Λ.: Φυσικά, αφού εργάζεστε νόμιμα στη χώρα και εφόσον είχατε ασφάλεια και το ατύχημα σας συνέβη στην εργασία σας, δικαιούστε να αποζημιωθείτε.
- R.: Ευχαριστώ πολύ (κάνει μορφασμούς έντονου πόνου).
- Κ.Λ.: Κύριε R., νομίζω ότι θα ήταν καλύτερα να σας αφήσω να ξεκουραστείτε. Θα δείτε, όλα σιγά σιγά θα γίνουν καλύτερα. Αύριο θα έρθω ξανά να δω τι κάνετε και να συζητήσουμε ξανά.

Β ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

....

- R.: Τώρα έτσι όπως είμαι, έχω χάσει κάθε αξία.
- Κ.Λ.: Έχετε χάσει κάθε αξία; Δηλαδή;
- R.: Ε, τι δηλαδή... Τώρα είμαι μισός άνθρωπος.
- Κ.Λ.: Το ότι έχετε χάσει το χέρι σας σας κάνει να έχετε χάσει την αξία σας ως άνθρωπος;
- R.: Ε, φυσικά!
- Κ.Λ.: Δηλαδή εσείς αν συναντούσατε κάποιον άνθρωπο ο οποίος είναι ακρωτηριασμένος, και σας διαβεβαιώνω υπάρχουν περισσότεροι απ' όσους φαντάζεστε, θα θεωρούσατε ότι δεν έχει αξία;
- R.: Εγώ όχι, αλλά οι άλλοι.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(7)

- R.: Τώρα έτσι όπως είμαι, έχω χάσει κάθε αξία.
- Κ.Λ.: Έχετε χάσει κάθε αξία; Δηλαδή;
- R.: Ε, τι δηλαδή... Τώρα είμαι μισός άνθρωπος.
- Κ.Λ.: Το ότι έχετε χάσει το χέρι σας σας κάνει να έχετε χάσει την αξία σας ως άνθρωπος;
- R.: Ε, φυσικά!
- Κ.Λ.: Δηλαδή εσείς αν συναντούσατε κάποιον άνθρωπο ο οποίος είναι ακρωτηριασμένος, και σας διαβεβαιώνω υπάρχουν περισσότεροι απ' όσους φαντάζεστε, θα θεωρούσατε ότι δεν έχει αξία;
- R.: Εγώ όχι, αλλά οι άλλοι.
- Κ. Λ.: Δηλαδή πιστεύετε ότι οι γνωστοί σας ή οι φίλοι σας θεωρούν ότι έχετε χάσει την αξία σας, επειδή χάσατε το χέρι σας;
- R.: Οι φίλοι μου ίσως όχι...
- Κ.Λ.: Νομίζω ότι αν κάποιος το θεωρεί αυτό, τότε δεν αξίζει τον κόπο να ασχολείστε μαζί του.
- R.: Ναι, κι εγώ το έχω σκεφτεί αυτό. Αν κάποιος με βλέπουν έτσι, δεν θα αξίζει τότε να τους κάνω παρέα.
- Κ.Λ.: Θέλετε λίγο να μου πείτε πότε αξίζει για σας ένας άνθρωπος;
- R.: Ε! Όταν είναι ειλικρινής, όταν δεν κάνει πονηριές, όταν ακολουθεί γενικά τον ίδιο δρόμο.
- Κ.Λ.: Και χάνοντας το χέρι σας, έχετε χάσει αυτές τις αρχές;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(8)

- R.: Όχι, αλλά προβληματίζομαι. Γνωρίζω πολλούς που βγάζουν χρήματα με άλλους τρόπους. Είναι φίλοι μου, απλώς εγώ ποτέ δεν ήθελα να ακολουθήσω τον δικό τους δρόμο, παρότι μου το πρό-τειναν. Μέχρι τώρα έβγαζα τίμια το ψωμί μου. Τώρα όμως που δεν μπορώ να δουλέψω, δεν έχω άλλο δρόμο. Πολλές φορές το σκέφτομαι. Και ξέρω ότι μπορώ να τα καταφέρω.
- Κ.Λ.: Κι εγώ, αν και σας γνωρίζω λίγο, πιστεύω ότι αν αποφασίσετε κάτι θα το καταφέρετε, διότι είστε άνθρωπος που έχετε μάθει να αγωνίζεστε στη ζωή σας και να τα καταφέρνετε. Αξίζει όμως να εμπλακείτε σε μια διαδικασία που θα σας κάνει, όπως μου λέτε, να χάσετε την αξία σας ως άνθρωπος;
- R.: Δεν ξέρω, αλλά σκέφτομαι μερικές φορές ότι δεν μπορώ να κάνω τίποτε άλλο.
- Κ.Λ.: Δεν μπορείτε να κάνετε τίποτε άλλο;
- R.: Τι άλλο μπορώ να κάνω;
- Κ.Λ.: Καταλαβαίνω πώς αισθάνεστε, γιατί, όπως μου έχετε πει πολλές φορές, ότι καταφέρατε ως τώρα το καταφέρατε με τα δυο σας χέρια. Ίσως όμως, όπως πέρυσι που κάνατε την εγχείρηση κήλης και ως συνέπεια αυτής χρειάστηκε να αλλάξετε τύπο εργασίας και να εργαστείτε κάπου όπου δεν σηκώνατε βάρη, το ίδιο θα πρέπει να κάνετε και τώρα.
- R.: Τι δηλαδή;
- Κ.Λ.: Μπορείτε να δουλέψετε σε κάποιο πόστο που να μην είναι απαραίτητο να καταβάλλετε δύναμη και με τα δυο χέρια, παραδείγματος χάριν ως κλητήρας ή σε κάποια δουλειά γραφείου

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(9)

- R.: Και ποιος θα με πάρει; Εσείς θα με παίρνατε αν είχατε επιχείρηση;
- Κ.Λ.: Έχετε υπόψη σας ότι ο ΟΑΕΔ επιδοτεί επιχειρήσεις για να προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες;
- R.: (Εμφανίζεται πολύ δύσπιστος και μάλιστα στο άκουσμα του ΟΑΕΔ άρχισε να θυμώνει.) Εσείς τα βλέπετε όλα εύκολα, αλλά για ρωτήστε κι εμένα.
- Κ.Λ. Δεν είπα ότι είναι εύκολα. Είναι αρκετά δύσκολο, και μάλιστα όταν βρίσκεστε σε ξένη χώρα. Το καταλαβαίνω. Ξέρω τις δυσκολίες. Γνωρίζω τον ρατσισμό που υπάρχει και μπορώ να σας καταλάβω, όμως δεν πρέπει να το βάλετε κάτω, και αφού έχετε άδεια παραμονής και είστε καθ' όλα νόμιμος, έχετε τα ίδια δικαιώματα με κάποιον Έλληνα πολίτη που έχει ένα αντίστοιχο πρόβλημα.

(Η αναγνώριση από τον κοινωνικό λειτουργό ότι κατανοεί πως έχει βιώσει ρατσιστικές εμπειρίες δείχνει να ηρεμεί τον R. και να τον καθησυχάζει. Το ύφος του γαληνεύει, δεν εκφράζει πλέον θυμό.)

- (...)
- Κ.Λ.: Αναρωτιέμαι πώς θα σας φαινόταν η ιδέα να επιχειρούσατε να πάτε στο σχολείο για να ολοκληρώσετε το λύκειο; Τώρα εφόσον θα παίρνετε το επίδομα από το ΙΚΑ για δύο χρόνια, είναι ευκαιρία να αξιοποιήσετε αυτό το διάστημα και να ολοκληρώσετε τις σπουδές σας. Αν τελειώσετε το λύκειο, μετά σας ανοίγονται δρόμοι για σπουδές, γιατί ως αλλοδαπός είναι αρκετά εύκολο να γίνετε δεκτός στα πανεπιστήμια ή τα ΤΕΙ. Έτσι, σας ανοίγονται δρόμοι για μη χειρωνακτικές εργασίες που είναι εφικτό να κάνετε στο μέλλον. χ.
- R.: Να πάω στο σχολείο τώρα; Δεν μπορώ σ' αυτή την ηλικία. Δεν το σκέφτομαι καθόλου. Γενικά δεν σκέφτομαι τίποτε. Κι αυτά που λέμε εδώ τα ξεχνάω. Μόνο όταν ξανάρχομαι τα θυμάμαι. Ξεχνάω και το ότι υπάρχετε. Δεν το σκέφτομαι μέχρι την επόμενη φορά που θα έρθω.
- Κ.Α.: Αυτό είναι απόλυτα φυσικό, γιατί τώρα χρειάζεται κατ' αρχάς να ανακάμψετε. Μέχρι προχθές πονούσατε συνεχώς, χρειάζεστε χρόνο να συνειδητοποιήσετε την καινούργια κατάσταση και να ξεκουραστείτε για να επανέλθει ο οργανισμός σας. Για τα υπόλοιπα έχετε καιρό (...)

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN (10)

- (Ο R. είχε στενή συνεργασία με την κοινωνική λειτουργό. Την πρώτη εβδομάδα μετά τον ακρωτηριασμό η κοινωνική λειτουργός τον παρακολουθούσε καθημερινά. Τη δεύτερη εβδομάδα άρχισε ο ίδιος συστηματικά να επισκέπτεται την Κοινωνική Υπηρεσία, κάθε δεύτερη ημέρα. Μετά την έξοδό του από το νοσοκομείο, τα ραντεβού περιορίστηκαν σε δύο την εβδομάδα, ενώ σιγά σιγά σε ένα την εβδομάδα.
- Επιδοτήθηκε από το ΙΚΑ με 120.000 δρχ. το μήνα για δύο χρόνια και παράλληλα έγινε προσπάθεια να ξαναρχίσει το σχολείο στην Ελλάδα, ώστε να βρει εναλλακτική επαγγελματική απασχόληση.)

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(11)

- Στο παραπάνω απόσπασμα η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από την έννοια της αξίας, την ηθική και τις πεποιθήσεις του εξυπηρετούμενου. Στόχος ήταν να απελευθερωθεί ο συμβουλευόμενος από τις μηδενιστικές σκέψεις που τον έκαναν να αισθάνεται ότι χάνοντας το χέρι του έχασε και την αξία του ως άτομο. Έγινε προσπάθεια ενθάρρυνσης του εξυπηρετούμενου να αναζητήσει νέο νόημα μέσα από την εκπαίδευση. Ο ίδιος εξέφρασε αρχικά σημαντικούς ενδοιασμούς, αλλά στη συνέχεια των συνεδριών άρχισε να το σκέφτεται περισσότερο σοβαρά και μπήκε ήδη στη διαδικασία να ζητήσει από τους γονείς του να του στείλουν τα αποδεικτικά από το σχολείο στην Αλβανία, ώστε να συνεχίσει το σχολείο στην Ελλάδα. Σε επίσκεψή του στην Κοινωνική Υπηρεσία, δύο μήνες αργότερα, ο R. διακατέχεται από αισιοδοξία. Έχει ήδη προμηθευθεί ένα τεχνητό μέλος και πα- ρότι ακόμη παρουσιάζει κάποιες δυσκολίες στην προσαρμογή του μέλους πιστεύει ότι όλα θα πάνε καλά. Δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να ασχοληθεί με προγράμματα κυρίως εκμάθησης υπολογιστών και δηλώνει την επιθυμία του να συνεχίσει να παίζει ποδόσφαιρο, που ήταν το αγαπημένο του σπορ πριν από το ατύχημα.
- Η αντιρατσιστική στάση που επιχειρεί να κρατήσει ο κοινωνικός λειτουργός εστιάζεται στα παρακάτω σημεία:
- Στην αποφυγή υιοθέτησης στερεοτύπων που συνδέουν τους Αλβανούς με την εγκληματικότητα. Παρότι ο R. ανέφερε όπ ορισμένες φορές σκέφτεται να στραφεί στην παρανομία, αφού πλέον δεν θα μπορεί, όπως υποστηρίζει, «να βγάζει το ψωμί του με τίμιο τρόπο. Προς το τέλος της συνέντευξης μάλιστα, όπου ο R. επαναφέρει το θέμα και κλείνουν ραντεβού για να το συζητήσουν εκ νέου, ο κοινωνικός λειτουργός τονίζει και πάλι:
- Κ.Λ.: Πιστεύω ότι είστε πολύ δυνατός άνθρωπος και έχετε ηθικές αξίες, ώστε να μην αφήσετε τον εαυτό σας να χαθεί. Άλλωστε, όπως λέμε στην Ελλάδα χαριτολογώντας, «Σκυλί που γαβγίζει ποτέ δεν δαγκώνει». Ο R. έδειξε να συμφωνεί και χαμογελώντας χαιρέτησε για να φύγει.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ RYAN(12)

- Στην ανάπτυξη ενσυναίσθησης των βιωμάτων ρατσισμού του συμβουλευόμενου, όταν εκείνος εξέφρασε προς στιγμήν θυμό και αγανάκτηση, κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την αντιρατσιστική προσέγγιση (βλ. παρακάτω).
- Στην αναζήτηση πληροφοριών μέσω του τμήματος των παροχών του ΙΚΑ ώστε η κοινωνική λειτουργός να τον κατευθύνει να υποβάλει αίτηση για εργατικό ατύχημα για να παίρνει αποζημίωση για δύο χρόνια από το ΙΚΑ (Ιδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων).
- Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι οι αλλοδαποί έχουν άγνοια του πώς λειτουργεί το σύστημα πρόνοιας στην Ελλάδα και είναι σημαντικό να ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους. Η παροχή υπηρεσιών και η διευθέτηση θεμάτων που αφορούν την κάλυψη βασικών αναγκών των εξυπηρετούμενων από τους κοινωνικούς λειτουργούς είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα της συνεργασίας των κοινωνικών λειτουργών έναντι των άλλων ειδικοτήτων που επίσης παρέχουν συμβουλευτική. Όταν ο συμβουλευόμενος αισθάνεται ότι ο κοινωνικός λειτουργός ενδιαφέρεται να ανταποκριθεί στα βασικά του αιτήματα, αποκτά μεγαλύτερη εμπιστοσύνη, κάτι που συμβάλλει ουσιαστικά στη συμβουλευτική σχέση.
- Η υπαρξιστική προσέγγιση θεωρεί ότι όταν ορισμένα ιδανικά και ορισμένες αξίες είναι σημαντικά για ένα άτομο, τότε αποκτά δυνάμεις για την εφαρμογή τους σε ζητήματα της καθημερινότητας, ανεξάρτητα από οποιεσδήποτε εσωτερικές ή εξωτερικές πιέσεις (Van Deurzen-Smith, 1988). Αυτή η θέση διακατέχεται από προφανή ρομαντισμό και τοποθετεί το πρόβλημα σε καθαρά ατομική βάση, παραγνωρίζοντας πλήρως τη σημασία του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο ζει ο συμβουλευόμενος. Αν ο/η σύμβουλος θεωρήσει ότι ο/η συμβουλευόμενος/η συμπεριφέρεται σύμφωνα με τον κώδικα ηθικών αξιών, δηλαδή με βάση μια χαλαρή ηθική που υπαγορεύεται από την «πολιτισμική κατωτερότητα του», τότε υιοθετεί εμφανώς ρατσιστική στάση προς τον εξυπηρετούμενο (πολιτιστικός ρατσισμός).

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ(1)

- Ο Χ. είναι 40 ετών, καθηγητής μέσης εκπαίδευσης. Κατάγεται από τη Βοιωτία. Είναι το δεύτερο παιδί μιας τετραμελούς οικογένειας. Ο πατέρας του πέθανε όταν ο Χ. ήταν 7 ετών. Η μητέρα του, σήμερα 75 ετών, δεν παντρεύτηκε ξανά, αλλά αφοσιώθηκε στην ανατροφή των παιδιών. Η μεγαλύτερη αδελφή του, η Α., 45 ετών, είναι παντρεμένη με τον Μ. Ζει στο χωριό, έχει τρία παιδιά, τη Χ., την Κ. και τον Λ., και ασχολείται όπως και ο σύζυγός της με αγροτικές και κτηνοτροφικές εργασίες. Οι δύο μικρότεροι αδελφοί του Χ., ο Π., 38 ετών, και ο Ζ., 35 ετών, είναι έγγαμοι και έχουν δύο παιδιά ο καθένας. Και οι δύο είναι αγρότες και μένουν στο χωριό.
- Ο Χ. έφυγε από το χωριό και πήγε στη Λιβαδειά σε ηλικία 11 ετών, όπου έμενε μόνος του και παρακολούθησε το γυμνάσιο και το λύκειο. Παρ' όλες τις δυσκολίες ολοκλήρωσε τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ήταν πολύ καλός μαθητής. Πέρασε στο Μαθηματικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών με την πρώτη προσπάθεια στις πανελλήνιες εξετάσεις.
- Ο Χ. είναι πολύ ευαίσθητος άνθρωπος, εξαιρετος επιστήμονας και πολύ καλός δάσκαλος. Διατηρεί πολύ καλές σχέσεις με τους μαθητές του. Είναι άγαμος, αλλά έχει σταθερή σχέση τα τελευταία τρία χρόνια με την Ε., η οποία είναι 35 ετών και υπάλληλος στη ΔΕΗ. Ζουν μαζί τον τελευταίο χρόνο σε ένα δωάρι στα Πατήσια.
- Στην Κοινωνική Υπηρεσία Κέντρου Ψυχικής Υγείας Ο Χ. επισκέπτεται την Κοινωνική Υπηρεσία του Κέντρου Ψυχικής Υγείας με κατάθλιψη και αυτοκτονικές τάσεις και με αίτημα τη συμβουλευτική υποστήριξη και την ψυχιατρική παρακολούθηση.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (2)

Συνέντευξη Α'

- Κ.Λ.: Καλημέρα σας. Είστε ο Χ. που με πήρατε τηλέφωνο;
- Χ.: Ναι... καλημέρα σας (η φωνή ακούγεται σιγανή, ταραγμένη και τρεμάμενη).
- Κ.Λ.: Περάστε... Καθίστε... Σας ακούω...
- Χ.: Τι να σας πω... Είμαι χάλια... Δεν βρίσκω κανένα νόημα πια στη ζωή μου.
- Κ.Λ.: Δεν βρίσκετε κανένα νόημα πλέον στη ζωή σας;
- Χ.: Ναι...
- Κ.Λ.: Από πότε σας συμβαίνει αυτό;
- Χ.: Είναι τώρα περίπου δέκα μέρες.
- Κ.Λ.: Και πώς έγινε; Έτσι ξαφνικά;
- Χ.: Ναι, έτσι ξαφνικά.
- Κ.Λ.: Μμμ... λοιπόν, κύριε Χ., θέλετε να τα πάρουμε λίγο από την αρχή. Μου είπατε στο τηλέφωνο ότι είστε καθηγητής μαθηματικών. Χ.: Ναι.
- Κ.Λ.: Εργάζεστε πολλά χρόνια στη μέση εκπαίδευση;
- Χ.: Εργάζομαι έξι χρόνια ως αναπληρωτής σε διάφορα σχολεία, αλλά διορίστηκα πριν από έξι μήνες στο λύκειο όπου διδάσκω τώρα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (4)

- Κ.Α.: Μάλιστα, πολύ καλά. Είστε παντρεμένος;
- Χ.: Όχι, έχω σχέση με μια κοπέλα, την Ε. Και αν δεν ήταν αυτή, ίσως να μη ζούσα τώρα.
- Κ.Α.: Τι εννοείτε;
- Χ.: Να, αυτή με συγκρατεί, με νύχια και με δόντια.
- Κ.Α.: Για πείτε μου τι σας συνέβη;
- Χ.: Τι να συμβεί; Να, είχα πάει με τα παιδιά από το σχολείο μια πενθήμερη εκδρομή. Τους αγαπώ πολύ και δεν ήθελα να τους χαλάσω χατίρι, αλλά αυτοί με πρήξανε. Μόνο που δεν μας πέταξαν έξω από το ξενοδοχείο. Έκαναν ζημιές, ξενύχταγαν. Ήταν δυο τρεις που έπαιρναν ναρκωτικά. Με τίποτα δεν μπορούσα να τους μαζέψω. Η άλλη συνάδελφος, που είχαμε πάει μαζί, τα είχε κι αυτή χαμένα. Δεν ξέραμε τι να κάνουμε. Με κυρίευσε τρόμος. Φοβήθηκα μην πάθει τίποτα κανένα παιδί. Φοβήθηκα τις ευθύνες. Ευτυχώς που ήταν και η συνάδελφος και τα συ^Λϊιάγαμε. Επιτέλους ήρθε η μέρα να επιστρέψουμε. Ήμουν κατάκοπος, άυπνος και είχα φοβερή ένταση. Γυρίζω στο σπίτι και βρίσκω ένα μήνυμα στον τηλεφωνητή από την αδελφή μου από το χωριό: «Πού βρίσκεσαι, αχαΐρευτε, και σε ψάχνουμε. Η μάνα μας έπαθε καρδιακή κρίση και νοσηλεύεται στην εντατική...». Δεν είχα προλάβει να ειδοποιήσω την αδελφή μου ότι θα έφευγα. Είχε θυμώσει, και με το δίκιο της. Με έπιασε πανικός. Η μάνα μου έπαθε κάτι και δεν θα το συγχωρήσω ποτέ στον εαυτό μου.
- Κ.Α.: Δεν θα το συγχωρήσετε στον εαυτό σας;
- Χ.: Όχι, γιατί εγώ έλειπα κι εκείνη χαροπάλευε.
- Κ.Α.: Θα μπορούσε να είχε αλλάξει κάτι αν ήσασταν εδώ;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (5)

- Χ.: Όχι, αλλά θα ήμουν εδώ. Ευτυχώς δεν πέθανε, αλλά έχει κι αυτή θυμώσει μαζί μου. Νομίζει ότι την παράτησα και δεν θέλει να με δει.
- Κ.Λ.: Καταλαβαίνω ότι αυτό θα πρέπει να σας πικραίνει πολύ. Χ.: Πολύ, δεν λέτε τίποτα. Είμαι άχρηστος... Το καταλαβαίνετε... (ξεσπάει σε λυγμούς). Παράτησα τη μάνα μου και κόντεψε να πε- θάνει. Πήγα στην εκδρομή και παραλίγο να έχουμε ατυχήματα. Για όλα φταίω εγώ...
- Κ.Λ.: Για όλα φταίτε εσείς;
- Χ.: Ναι, εγώ, αφού είμαι άχρηστος. Τι νόημα έχει πια να ζω; Πείτε μου... (ξεσπάει σε κλάματα).
- Κ.Λ. (με ήρεμη και σταθερή φωνή): θεωρείτε ότι φταίτε εσείς που αρρώστησε η μητέρα σας;
- Χ. (σκέφτεται): Όχι, δεν φταίω εγώ που αρρώστησε, αλλά φταίω που δεν ήμουν κοντά της.
- Κ.Λ.: Φταίτε που δεν ήσασταν κοντά της;... Ήταν κάτι που γνωρίζατε ότι θα συμβεί;
- Χ.: Όχι, αλλά...
- Κ.Λ.: Είχε κάποιες ενδείξεις για την υγεία της που να σας κάνουν να ανησυχείτε;
- Χ.: Όχι, ήταν καλά, αλλά ξαφνικά αρρώστησε κι εγώ ήμουν μακριά και δεν το έμαθα.
- Κ.Λ.: Από τη στιγμή όμως που δεν υπήρχαν κάποιες ενδείξεις, πώς θα μπορούσατε να το γνωρίζετε;
- Χ.: Ναι, αλλά θα μπορούσα να είχα ειδοποιήσει την αδελφή μου... Κ.Λ.: Φαντάζομαι ότι αυτό θα μπορούσατε να το είχατε κάνει... Χ.: Ναι, αλλά δεν το σκέφτηκα, έφυγα βιαστικά...

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (6)

- Κ.Λ.: Μμμ... το καταλαβαίνω.
- Χ.: Η μάνα μου κόντεψε να πεθάνει!
- Κ.Λ.: Κύριε Χ., καταλαβαίνω ότι είναι πολύ οδυνηρό για σας το γεγονός ότι ήσασταν μακριά σε μια δύσκολη για τη μητέρα σας στιγμή. Δεν φταίτε εσείς όμως γι' αυτό που συνέβη.
- Χ.: Είμαι άχρηστος! Το καταλαβαίνετε;
- Χ.: Ναι, αν ήμουν εδώ θα μπορούσα να είχα βοηθήσει.
- Κ.Λ.: Θα μπορούσατε να είχατε βοηθήσει;
- Χ.: Ναι.
- Κ.Λ.: Με ποιον τρόπο;
- Χ.: Κατ' αρχάς, θα ήμουν κοντά της.
- Κ.Λ.: Αυτό πιστεύετε ότι θα έπαιζε καίριο ρόλο στην κατάστασή της;
- Χ.: Ναι, αφού τώρα έχει θυμώσει. Πληγώθηκε από την απουσία μου, ήταν άρρωστη. Εγώ φταίω για όλα.
- Κ.Λ.: Τι νομίζετε ότι σκέφτεται η μητέρα σας;
- Χ.: Με έχει ξεγράψει, αφού δεν της στάθηκα σ' αυτή τη δύσκολη στιγμή της. Η μάνα μου είναι σκληρή γυναίκα. Μην ξεχνάτε ότι μας μεγάλωσε τέσσερα παιδιά χήρα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (7)

- Κ.Λ.: Θα πρέπει να είναι πολύ δυναμική.
- Χ.: Ναι, είναι πολύ.
- Κ.Λ.: Μιλήστε μου λίγο για τη μητέρα σας.
- Χ.: Η μάνα μου... ήταν λίγο πάνω από 30 χρονών όταν βουτήχτηκε στα μαύρα, κι είχε εμάς μικρά, και κανένα άλλο στήριγμα. Δούλευε στα χωράφια για να μας μεγαλώσει. Μας κράταγε η αδελφή μου, που ήταν τότε 11 χρονών, κι αυτή μικρή μπήκε στα βάσανα. Κράταγε ολόκληρο σπίτι και τρία μικρά παιδιά.
- Κ.Λ.: Δύσκολα χρόνια.
- Χ.: Πολύ δύσκολα! Η αδελφή μου αναγκάστηκε να αφήσει το σχολείο, αν και ήταν καλή μαθήτρια. Εμένα όμως με ενθάρρυνε να συνεχίσω. Οι πιο μικροί ήθελαν να δουλέψουν στα χωράφια. Στην αδελφή μου το χρωστάω που έγινα καθηγήτης, αλλά καλύτερα να μην είχα γίνει. Καλύτερα να είχα μείνει στο χωριό.
- Κ.Λ.: Σε υ θα ήταν καλύτερα αν είχατε μείνει στο χωριό;
- Χ.: Να, τώρα θα ήμουν εκεί.
- Κ.Λ.: Φαντάζομαι όμως ότι είχατε φιλοδοξίες και προσδοκίες στη ζωή σας, για να καταφέρετε να φτάσετε ως εδώ.
- Χ.: Είχα, μα τι να το κάνεις; Τώρα νιώθω άχρηστος. Δεν τολμώ ούτε στην τάξη να μπω. Έχω κλειστεί στο σπίτι. Δεν θέλω ούτε να φάω ούτε να πιω. Θα ήθελα να βρισκόταν ένας τρόπος να πεθάνω.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (8)

- Κ.Λ.: Θέλετε να πεθάνετε; Σας ακούω πολύ δυστυχισμένο.
- Χ.: Είμαι πολύ δυστυχισμένος. Δεν βρίσκω πια κανένα νόημα στη ζωή.
- Κ.Λ.: Δεν βρίσκετε πια. Δηλαδή παλιότερα βρίσκατε;
- Χ.: Ε, ναι. Παλιότερα με ένοιαζε η επιστήμη. Αγωνίστηκα σκληρά για να μπω στο Πανεπιστήμιο. Δούλευα για να τελειώσω. Εργάστηκα σε δύσκολες συνθήκες, πάντα μακριά από τους δικούς μου. Όμως τώρα...
- Κ.Λ.: Τι άλλαξε τώρα;
- Χ.: Τώρα όλα γκρεμίστηκαν. Η μάνα μου κατ' αρχάς δεν με θέλει.
- θεωρεί ότι την εγκατέλειψα. Αυτό είναι το χειρότερο για μένα.
- Κ.Λ.: Όμως στην πραγματικότητα την εγκαταλείψατε;
- Χ.: Όχι, αλλά δεν βρέθηκα κοντά της στη δύσκολη αυτή στιγμή. Κ.Λ.: Αυτό είναι κάτι διαφορετικό... Δεν είναι εγκατάλειψη.
- Χ.: Εκείνη όμως έτσι το νιώθει.
- Κ.Λ.: Είχατε την ευκαιρία να της το εξηγήσετε;
- Χ.: Όχι, γιατί δεν θέλει να με δει.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (9)

- Κ.Λ.: Είχατε την ευκαιρία να της το εξηγήσετε;
- Χ.: Όχι, γιατί δεν θέλει να με δει.
- Κ.Λ.: Πότε επιδιώξατε να τη δείτε;
- Χ.: Όταν γύρισα από την εκδρομή και πήρα το μήνυμα.
- Κ.Λ.: Χμ... και τι έγινε;
- Χ.: Πήγα στο νοσοκομείο και η αδελφή μου άρχισε να φωνάζει. Μου είπε πως η μαμά δεν θέλει ούτε να με δει. Έφυγα απογοητευμένος. Ήθελα να δώσω τέλος στη ζωή μου. Τι νόημα έχει πια; Κ.Λ.: Καταλαβαίνω την απογοήτευση που νιώσατε από την άρνηση της μητέρας σας και της αδελφής σας. Έχετε σκεφτεί όμως την πιθανότητα ότι μπορεί να ήταν αντίδραση της στιγμής; Έχετε σκεφτεί μήπως ότι αν προσπαθούσατε ξανά, θα αντιδρούσαν διαφορετικά;
- Χ.: Έφυγα. Δεν ξαναπάω, ντρέπομαι.
- Κ.Λ.: Ντρέπεστε;
- Χ.: Ναι. Πώς να το πω; Δεν τολμώ να τους αντικρίσω.
- Κ.Λ.: Θέλετε λίγο να το κάνουμε πιο συγκεκριμένο; Τι εννοείτε όταν λέτε ότι δεν τολμάτε να τους αντικρίσετε;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (10)

- Χ.: Ντρέπομαι γι' αυτό που έκανα. Ντρέπομαι που η μάνα μου θεωρεί ότι την εγκατέλειψα. Πώς να την αντικρίσω; Θα με διώξει! Μόνο εγώ δεν ήμουν εκεί. Μόνο εγώ απ' όλα της τα παιδιά! Κ.Λ.: Το γεγονός ότι μόνο εσείς δεν ήσασταν εκεί, τι νομίζετε ότι κάνει τη μητέρα σας να σκέφτεται;
- Χ.: Εεε... τι να σκέφτεται, θα λέει «τον άχρηστο τον Χ. Δεν αξίζει τίποτα. Μια φορά τον χρειάστηκα και δεν ήρθε».
- Κ.Λ.: Πιστεύετε ότι η μητέρα σας σας απορρίπτει μετά απ' ό,τι συνέβη;
- Χ.: Ναι, φυσικά, αφού δεν θέλει ούτε να με δει.
- Κ.Λ.: Κι αυτό εσάς πώς σας κάνει να αισθάνεστε;
- Χ.: Πώς να αισθάνομαι;... Χάλια!
- Κ.Λ.: Δηλαδή αν τα συναισθήματά σας μπορούσαν να μιλήσουν, τι θα έλεγαν;
- Χ.: Τι θα έλεγαν;
- Χ.: Τι θα έλεγαν; Είμαι άχρηστος. Δεν αξίζω τίποτα. Τα άλλα μου αδέλφια της στάθηκαν...
- Κ.Λ.: Αισθάνεστε ότι είστε κατώτερος στα μάτια της μάνας σας από τα άλλα σας αδέλφια;
- Χ.: Φυσικά. Εγώ δεν μπόρεσα να κάνω τίποτα γι' αυτήν. Τόσα χρόνια είμαι μακριά και τώρα έγινα ρεζίλι. Είμαι άξιος της μοίρας μου. Δεν μπορώ να πάω να τη δω. Καλύτερα να μείνω μόνος κι ας υποφέρω../Ετσι κι αλλιώς δεν θέλει πια ούτε να με βλέπει.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (11)

Είναι προφανές ότι η σκέψη του Χ. χαρακτηρίζεται από ένα φαύλο κύκλο. Αισθάνεται ένοχος και ντροπιασμένος, επειδή απουσίαζε τη στιγμή που η μητέρα του τον χρειαζόταν. Η μητέρα του θύμωσε μαζί του για την απουσία του κι εκείνος ένιωσε τόσο μεγάλη ντροπή, που παρέλυσε και για αυτό δεν μπόρεσε να της εξηγήσει πώς αισθάνεται. Νιώθει ένοχος που παραμένει μακριά, αλλά με τη στάση του επιβεβαιώνει την απογοήτευση της μητέρας του. Η ντροπή του τον απομακρύνει, τον απομονώνει και ενισχύει την αρνητική εικόνα που έχει για τον εαυτό του. Ο μόνος τρόπος για να βελτιωθούν τα πράγματα είναι να σπάσει αυτός ο φαύλος κύκλος της ντροπής, και αυτό προσπαθεί να επιτύχει ο σύμβουλος/κοινωνικός λειτουργός στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας την ενσυναίσθηση, την ενίσχυση, την ανατροφοδότηση και άλλες τεχνικές από την γνωσιακή-συμπεριφορική προσέγγιση.

- Κ.Λ.: Μια στιγμή, κύριε Χ., γιατί έχω την αίσθηση ότι αδικείτε πολύ τον εαυτό σας. Είναι γεγονός ότι ήταν σημαντική σας παράλειψη το γεγονός ότι δεν ειδοποιήσατε ότι θα λείψετε και το ότι δεν τηλεφωνήσατε σε αυτό το διάστημα. Καταλαβαίνω ότι αυτό είναι κάτι που πλήγωσε τους δικούς σας και πάνω απ' όλα πλήγωσε εσάς, αφού στάθηκε αφορμή να εξελιχθεί έτσι η κατάσταση... Όμως νομίζω ότι κατακρίνετε πολύ τον εαυτό σας, όταν λέτε ότι δεν έχετε κάνει τίποτα για τη μητέρα σας. Εγώ καταλαβαίνω ότι είστε πολύ πληγωμένος. Αυτό προφανώς έχει να κάνει με το γεγονός ότι της έχετε πολλή αδυναμία.
- Χ.: Ναι, αυτό είναι αλήθεια.
- Κ.Α.: Αφού λοιπόν είναι έτσι, είναι δυνατόν να μην έχετε κάνει ποτέ τίποτα γι' αυτήν;
- Χ.: Δεν λέω, ήταν πολύ υπερήφανη που σπούδασα και έφυγα από το χωριό. Αλλά καλύτερα να μην είχα φύγει...
- Κ.Α.: Θα ήταν καλύτερα να μην είχατε φύγει;
- Χ.: Ε, ναι... θα 'μουν κοντά της.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (12)

- Κ.Λ.: Απ' ό,τι μου λέτε, η μητέρα σας είναι πολύ υπερήφανη που εσείς ξεχωρίσατε από τα άλλα παιδιά και καταφέρατε να σπουδάσετε... Αρα δεν μπορεί να θεωρεί ότι δεν έχετε κάνει τίποτα γι' αυτήν, ούτε ότι είστε χειρότερος από τους άλλους. Απλώς τώρα πληγώθηκε, γι' αυτό αντέδρασε τόσο σκληρά.
- Χ.: Και με το δίκιο της.
- Κ.Λ.: Αν της το αναγνωρίσετε αυτό, πώς νομίζετε ότι θα αντιδράσει; Χ.: Ξέρω 'γώ;
- Κ.Α.: Εννοώ, αν παραδεχτείτε το λάθος σας, ότι δεν την ενημερώσατε ότι βρισκόσασταν εκδρομή με το σχολείο, και αν της πείτε όπ κατανοείτε πόσο την πλήγωσε αυτό, πώς νομίζετε ότι θα αντιδράσει;
- Χ.: Δεν ξέρω. Η μάνα μου είναι σκληρή.
- Κ.Λ.: Το καταλαβαίνω αυτό, κύριε Χ. Αν όμως κάποιος έχει πληγωθεί από τη συμπεριφορά μας κι εμείς αναγνωρίζουμε το σφάλμα μας, αναγνωρίζουμε ότι τον πληγώσαμε, αυτό, δηλαδή το ότι το αναγνωρίζουμε, πώς νομίζετε ότι επιδρά επάνω του;
- Χ.: Μάλλον τον καλμάρει... Αλλά μπορεί και να τον θυμώσει περισσότερο.
- Κ.Λ.: Να τον θυμώσει;
- Χ.: Ναι, μπορεί να αρχίσει να φωνάζει, να είναι θυμωμένος... Κ.Λ.: Αυτό που θα τον θυμώσει είναι το γεγονός ότι θα αναγνωρίσουμε το λάθος μας;
- Χ.: Όχι, αλλά παρ' όλα αυτά αν φωνάζει;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (13)

- Κ.Λ.: Μήπως φωνάζοντας θα του δοθεί η ευκαιρία να εκφράσει τον θυμό που ήδη έχει;
- Χ.: Ναι... μάλλον...
- Κ.Λ.: Είναι άλλο, λοιπόν, θυμώνω κι άλλο εκφράζω τον θυμό. Στην περίπτωση αυτή, αν η μητέρα σας εκφράσει τον θυμό της, τι μπορεί να είναι το χειρότερο που θα συμβεί;
- Χ.: Ξέρω 'γα>, να με βρίσει... Να τ' ακούσω.
- Κ.Λ.: Δηλαδή, τι μπορεί να ακούσετε;
- Χ.: Να με πει άχρηστο, αδιάφορο, τέτοια...
- Κ.Λ.: Εσείς τι νομίζετε; Είστε άχρηστος και αδιάφορος;
- Χ.: Όχι, αλλά τι να της πω;
- Κ.Λ.: Ποιο είναι το δικό σας σφάλμα;
- Χ.: Ότι δεν ειδοποίησα ότι θα λείπω.
- Κ.Λ.: Μμμ... αν παραδεχτείτε το σφάλμα σας και συνάμα της εξηγήσετε το πώς νιώσατε, όταν μάθατε τι έγινε όταν εσείς απουσιάζατε, τι θα δείξετε στη μητέρα σας;
- Χ.: Ότι ενδιαφέρομαι.
- Κ.Λ.: Μμμ... ενώ τώρα που φύγατε και αποσυρθήκατε όταν είδατε την αντίδρασή της, τι μήνυμα της δίνετε;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (14)

- Χ.: Ότι δεν νοιάζομαι γι' αυτήν;..Έτσι κάνω όμως πάντα. Φεύγω. Κ.Λ.: Έτσι κάνετε πάντα; Πότε αντιδράτε κατ' αυτό τον τρόπο;
- Χ.: Να, όταν νιώθω ότι με θίγουν κι έχουν δίκιο. Ντρέπομαι και φεύγω.
- Κ.Λ.: Αυτή η στάση σάς βοηθάει; Βοηθάει την κατάσταση;
- Χ.: Μάλλον όχι, δεν βοηθάει. Αλλά αγχώνομαι και γι' αυτό αντιδρώ έτσι.
- Κ.Α.: Αγχώνεστε; Δηλαδή;
- Χ.: Ε, να, με πιάνει άγχος, πανικός και δεν ξέρω τι να κάνω, γι' αυτό φεύγω.
- Κ.Α.: Σας πιάνει πανικός και δεν ξέρετε τι να κάνετε;
- Χ.: Ναι.
- Κ.Λ.: Τι είναι αυτό που σας πανικοβάλλει;
- Χ.: Δεν ξέρω, είμαι τρομοκρατημένος, φοβάμαι.
- Κ.Α.: Φοβάστε;
- Χ.: Ναι.
- Κ.Λ.: Τι είναι αυτό που σας φοβίζει; Ας πούμε, την τελευταία φορά που αισθανθήκατε έτσι τι ήταν αυτό που σας φόβιζε;
- Χ.: Φοβάμαι να αντιμετωπίσω τον θυμό των άλλων.
- Κ.Λ.: Φοβάστε να αντιμετωπίσετε τον θυμό;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΧΑΡΗ (15)

- Χ.: Ναι, από τότε που ήμουν παιδί κρυβόμουν όταν θύμωνε η μάνα μου. Ήταν πάντα σκληρή γυναίκα.
- Κ.Α.: Ένα παιδί είναι πολύ φυσικό να φοβάται τον έντονο θυμό και να κρύβεται. Όμως τώρα είστε ενήλικος. Αυτή η απόσυρση δεν είναι παρά ένας φαύλος κύκλος, που αποδεικνύει στους άλλους αυτό που εσείς φοβάστε ότι σκέφτονται.
- Χ.: Ότι είμαι αδιάφορος. Έχετε δίκιο. Νομίζω ότι θα πρέπει να πάω στο χωριό. Ίσως τελικά ο θυμός της μάνας μου να μην είναι τόσο βασανιστικός όσο αυτό που περνάω τώρα.
- Κ.Α.: Μμμ... χαίρομαι που το συνειδητοποιείτε. Είναι σίγουρο ότι τα πράγματα θα εξελιχθούν πολύ καλύτερα απ' ό,τι φοβάστε, θα σας περιμένω την επόμενη Τετάρτη, την ίδια ώρα, να μου πείτε πώς πήγε η επίσκεψή σας στο χωριό.
- Χ.: Εντάξει, ευχαριστώ πολύ. Γεια σας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (1)

- Στη Συμβουλευτική Υπηρεσία Φοιτητών Η Ε. είναι σπουδάστρια στο Ε 'εξάμηνο στο Πανεπιστήμιο. Επισκέπτεται τη Συμβουλευτική Υπηρεσία φανερά απογοητευμένη και βρίσκεται σε σύγχυση, επειδή το μέλλον της προδιαγράφεται δυσοίωνο για την επαγγελματική της σταδιοδρομία.
- Συνέντευξη Κ Ε.: Καλημέρα σας,
- Κ.Λ.: Καλημέρα. Καθίστε... Σας ακούω.
- Ε.: Ξέρετε, δίσταζα πολύ για το αν θα έπρεπε να έρθω ή όχι. Δεν είμαι σίγουρη ότι μπορείτε να με βοηθήσετε/ίσως κανείς να μην μπορεί...
- Κ.Λ.: Θέλετε λίγο να τα πάρουμε από την αρχή; Πείτε μου κατ' αρχάς πώς λέγεστε;
- Ε.: Με λένε Ε.Μ.
- Κ.Λ.: Μάλιστα. Είστε φοιτήτρια σε ποιο τμήμα;
- Ε.: Παρακολουθώ το Ε 'εξάμηνο.
- Κ.Λ.: Είστε από δω, από την Αθήνα;
- Ε.: Όχι, είμαι από τα Γιάννενα.
- Κ.Α.: Εδώ πού μένετε;
- Ε.: Μένω στις εστίες.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (2)

- Κ.Λ.: Μμμ... πείτε μου λίγο για την οικογένειά σας. Έχετε άλλα αδέλφια;
- Ε.: Έχω μία αδελφή μεγαλύτερη κι έναν αδελφό μικρότερο.
- Κ.Λ.: Μάλιστα. Τι ηλικία έχουν τα αδέλφια σας;
- Ε.: Η αδελφή μου είναι 25 ετών και είναι παντρεμένη στα Γιάννενα και ο αδελφός μου είναι 16 ετών και πηγαίνει στο λύκειο. Κ.Λ.: Μάλιστα. Εσείς πόσων ετών είστε;
- Ε.: Είκοσι ενός.
- Κ.Λ.: Θέλετε να μου πείτε λίγο και για τους γονείς σας; Πόσων ετών είναι; Πού εργάζονται;
- Ε.: Ο πατέρας μου είναι 55 ετών και η μητέρα μου 50 και είναι αγρότες και οι δύο.
- Κ.Α.: Ωραία, θέλετε να μου πείτε λίγο για τον λόγο που σας φέρνει εδώ;
- Ε.: Ναι, το πρόβλημά μου αφορά τη σχολή.
- Κ.Α.: Τη σχολή; Δηλαδή;
- Ε.: Όταν πέρασα στο Πανεπιστήμιο δεν ήξερα ακριβώς τι είναι. Ήταν επιλογή μου και βρήκα και τα μαθήματα ενδιαφέροντα. Επιπλέον μου αρέσει που διδάσκομαι και παιδαγωγικά μαθήματα Κ.Λ.: Μμμ... πολύ ωραία...
- Ε.: Ναι, αλλά τελευταία άρχισα να προβληματίζομαι.
- Κ.Α.: Αρχίσατε να προβληματίζεστε;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (3)

- Ε.: Ναι. Όλοι λένε πως οι ευκαιρίες απασχόλησης μετά την αποφοίτηση είναι περιορισμένες. Έχω αγχωθεί πολύ και δεν είμαι σίγουρη αν αξίζει να συνεχίσω. Δεν βρίσκω πια νόημα σε αυτό που κάνω, αφού δεν θα με οδηγήσει πουθενά.
- Κ.Λ.: Καταλαβαίνω ότι αυτό που σας αγχώνει είναι η επαγγελματική σας αποκατάσταση, θεωρείτε ότι πλέον δεν είναι βέβαιο ότι θα διοριστείτε αμέσως.
- Ε.: Ναι, διότι παλιότερα όσοι τελείωναν διορίζονταν γρήγορα, ενώ τώρα εμείς πιθανότατα δεν θα διοριστούμε, κι αυτό είναι αδικία. Κ.Α.: Ίσως να έχετε δίκιο και να είναι αδικία σε σχέση με αυτό που ίσχυε για τους συναδέλφους σας που αποφοίτησαν ένα ή δυο χρόνια νωρίτερα. Δεν συμβαίνει όμως πάντα αυτό, σε όλα τα επαγγέλματα; Πάντα υπάρχουν περίοδοι αυξημένης ζήτησης και περίοδοι όπου λόγω αυξημένης προσφοράς η ζήτηση εμφανίζεται περιορισμένη.
- Ε.: Ναι, αλλά εδώ δεν άλλαξε η προσφορά, άλλαξαν οι συνθήκες απορρόφησης.
- Κ.Α.: Έστω... Το αποτέλεσμα όμως είναι το ίδιο.
- Ε.: Γι' αυτό κι εγώ νομίζω ότι δεν έχει νόημα να συνεχίσω.
- Κ.Λ.: Δεν έχει νόημα να συνεχίσετε; Μα απ' ό,τι μου είπατε στην αρχή τα μαθήματα της σχολής τα βρίσκετε ιδιαίτερα ενδιαφέροντα. Ε.: Ναι, αλλά αφού δεν με οδηγεί πουθενά;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (4)

- Κ.Λ.: Δεν σας οδηγεί πουθενά; Αυτό είναι απολύτως σίγουρο; Ε. Έτσι νομίζω...
- Κ.Λ.: Μήπως να το εξετάσουμε λίγο καλύτερα; Ποιες εναλλακτικές λύσεις μπορεί να υπάρχουν, όταν τελειώνει κανείς μια τέτοια σχολή;
- Ε.: Να γίνω ηλεκτρονικός... Αλλά ηλεκτρονικοί γίνονται και από άλλες σχολές, από το Πολυτεχνείο και από τα ΤΕΙ. Τχ πιθανότητες έχω εγώ να τους ανταγωνιστώ;
- Κ.Λ.: Θα έλεγα ό,τι πιθανότητες έχουν και οι υπόλοιποι να ανταγωνιστούν εσάς. Οι παιδαγωγικές γνώσεις που έχετε πάρει από τη σχολή θα μπορούσαν να έχουν κάποια άλλη χρησιμότητα;
- Ε.: Μόνο για να γίνω καθηγήτρια. Αλλά αφού είναι πολύ δύσκολο να διοριστώ... Κάνουμε τόσα παιδαγωγικά μαθήματα και δεν χρησιμεύουν σε τίποτα.
- Κ.Λ.: Κατ' αρχάς, δεν αποκλείεται να διδάξετε. Έτσι δεν είναι;
- Ε.: Όχι, αλλά είναι λίγες οι πιθανότητες να διοριστώ ως καθηγήτρια.
- Κ.Λ.: Πιθανόν να είναι λιγότερες απ' ό,τι ήταν παλαιότερα, αλλά συνεχίζει να υπάρχει η προοπτική διορισμού στη Μέση Εκπαίδευση. Επιπλέον, θα μπορούσε κανείς να εξετάσει την πιθανότητα να διδάσκει στα ΙΕΚ. Θα μπορούσαν όμως αυτές οι γνώσεις να χρησιμεύσουν και σε τίποτε άλλο πέραν της διδασκαλίας;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (5)

- Ε.: Ξέρω 'γώ... Δεν νομίζω.
- Κ.Λ.: Για σκεφτείτε λίγο καλύτερα. Ως ηλεκτρονικός πού αλλού θα μπορούσε κανείς να εργαστεί;
- Ε.: Θα μπορούσε ίσως στην τεχνική υπηρεσία σε μια μεγάλη εταιρεία, ελληνική ή ξένη.
- Κ.Λ.: Πολύ ωραία, θα μπορούσε κανείς να αξιοποιήσει τις παιδαγωγικές του γνώσεις για την πρόσληψή του σε μια τόσο μεγάλη επιχείρηση;
- Ε.: Δεν νομίζω. Εκεί μετράνε οι γνώσεις στα ηλεκτρονικά.
- Κ.Λ.: Μόνο;
- Ε.: Ε, ναι, αν κανείς δουλεύει στην τεχνική υπηρεσία.
- Κ.Λ.: Σωστά, αν εργάζεται στην τεχνική υπηρεσία. Υπάρχει πιθανότητα μια μεγάλη εταιρεία να ενδιαφέρεται να αξιοποιήσει έναν τεχνικό/ηλεκτρονικό κάπου αλλού εκτός της τεχνικής υπηρεσίας;
- Ε.: Ίσως στις πωλήσεις.
- Κ.Λ.: Πολύ σωστά. Συνήθως, οι μεγάλες επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας ενδιαφέροντα! να προωθήσουν τεχνογνώστες στις πωλήσεις. Επίσης προτιμούνται οι ηλεκτρονικοί από κάποιους που έχουν απλώς σπουδάσει μάνατζμεντ, διότι είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται καλύτερα και κατά συνέπεια να εξηγούν και στους πελάτες το πώς λειτουργούν οι συσκευές ή τα μηχανήματα που προωθούν.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (6)

- Ε.: Αυτό θα είχε ενδιαφέρον.
- Κ.Λ.: Μμμ... νομίζετε ότι εσείς οι απόφοιτοι της ΣΕΛΕΤΕ θα μπορούσατε να πλεονεκτείτε έναντι των άλλων ηλεκτρονικών προς αυτή την κατεύθυνση;
- Ε.: Ναι, ίσως εδώ θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε τις ψυχοπαιδαγωγικές μας γνώσεις.
- Κ.Λ.: Πολύ σωστά. Η οργανωσιακή ψυχολογία, για παράδειγμα, που διδάσκεστε, και οι άλλες γνώσεις σας στην ψυχολογία και στις ανθρώπινες σχέσεις σας δίνουν σημαντικό πλεονέκτημα, θα μπορούσατε πολύ πιο εύκολα να μπειτε στη λογική των πωλήσεων. Η ψυχολογία και η μελέτη των ανθρώπινων σχέσεων και των οργανώσεων είναι βασικά για το μάρκετινγκ και τις πωλήσεις. Ε.: Δηλαδή λέτε ότι είμαστε περισσότερο ανταγωνιστικοί σε αυτό τον τομέα.
- Κ.Λ.: Νομίζω ότι κάποιος ο οποίος έχει εμβαθύνει και στα ψυχοπαιδαγωγικά μαθήματα πέρα από αυτά της ειδικότητάς του έχει ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα στο να αξιοποιηθεί από μια μεγάλη εταιρεία. Αρκεί να είναι σε θέση να προβάλλει σωστά αυτό το πλεονέκτημά του.
- Ε.: Ναι, αλλά όλα αυτά είναι πιθανότητες.
- Κ.Λ.: Σωστά, είναι πιθανότητες.
- Ε.: Ενώ πριν είχαμε βεβαιότητα.
- Κ.Λ.: Δεν έχετε άδικο. Όμως η εποχή που ζούμε και οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες παγκοσμίως χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα. Μια αβεβαιότητα που όμως έχει και την πρόκληση της «καριέρας».
- Ε.: Δηλαδή;
- Κ.Λ.: Για ένα νέο άνθρωπο, που έχει φιλοδοξίες, δεν είναι σημαντικό να έχει μπροστά του ανοιχτούς ορίζοντες;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (7)

- Ε.: Είναι, αλλά η αβεβαιότητα πώς μπορεί να είναι συνάμα και ανοιχτός ορίζοντας;
- Κ.Λ.: Να τα δούμε λίγο ένα ένα; Η βεβαιότητα του διορισμού σε μια συγκεκριμένη θέση εξασφαλίζει ανοιχτούς ορίζοντες;
- Ε.: Όχι, αλλά εξασφαλίζει σιγουριά.
- Κ.Λ.: Ναι, αν και τα πράγματα σιγά σιγά αλλάζουν στον δημόσιο τομέα και ίσως μετά από κάποια χρόνια να μην εξασφαλίζεται ούτε στο δημόσιο η σιγουριά. Ας υποθέσουμε ότι έχουμε τη βεβαιότητα, όπως άλλωστε ισχύει τώρα. Νομίζετε ότι παρέχονται οι δυνατότητες σε έναν νέο να εξελιχθεί, να δημιουργήσει, να κάνει καριέρα στο δημόσιο;
- Ε.: Η αλήθεια είναι ότι είναι πολύ περιορισμένες.
- Κ.Λ.: Μάλιστα... Κάποιος που έχει αξία και ενδιαφέρεται να κάνει καριέρα μπορεί να ικανοποιηθεί επαρκώς;
- Ε.: Όχι. Αλλά και τι εναλλακτικές λύσεις υπάρχουν; Παντού χρειάζεται μέσον.
- Κ.Λ.: Παντού χρειάζεται μέσον;
- Ε.: Να, αν δεν γνωρίζεις κάποιον, δεν κάνεις τίποτα.
- Κ.Λ.: Οι γνωριμίες πάντα και παντού βοηθούν, αλλά δεν αρκούν από μόνες τους. Άλλωστε μπορεί κανείς να αναπτύξει γνωριμίες. Ε.: Να αναπτύξει; Μα τι λέτε; Εγώ είμαι από την επαρχία. Δεν γνωρίζω κανέναν στην Αθήνα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΕΛΕΝΗΣ (8)

- Κ.Λ.: Δεν είναι ακριβώς έτσι. Κατ' αρχάς, μπορεί κανείς να ξεκινήσει από τους καθηγητές. Πολλοί από αυτούς εργάζονται με μερική απασχόληση στην εκπαίδευση και παράλληλα εργάζονται και σε επιχειρήσεις. Αυτοί θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως σύνδεσμοι με τις εταιρείες για τους φοιτητές που ξεχωρίζουν. Έπειτα, μέσα από ερευνητικές εργασίες που θα μπορούσατε να πάρετε κατά τη διάρκεια των σπουδών σας, θα μπορούσατε να γνωρίσετε ανθρώπους-κλειδιά σε εταιρείες. Άλλωστε, το Γραφείο Διασύνδεσης σκοπεύει να οργανώσει ημερίδες καριέρας, όπου θα προσκληθούν μάνατζερ από μεγάλες και μικρότερες εταιρείες και θα είναι μοναδική ευκαιρία να γνωρίσετε στελέχη εταιρειών, τα οποία θα σας πάρουν και συνέντευξη, αν έχετε ετοιμάσει ένα καλό βιογραφικό σημείωμα και το επιθυμείτε.
- Ε.: Δηλαδή πιστεύετε ότι έχουμε δυνατότητες;
- Κ.Λ.: Φυσικά και έχετε!... Αρκεί να επενδύετε σε αυτά που κάνετε, να προσπαθείτε να αξιοποιείτε με τον καλύτερο τρόπο τις γνώσεις σας και να έχετε ανοιχτούς ορίζοντες.
- Ε.: Χαίρομαι που ακούω μια διαφορετική εκδοχή. Ήμουν πολύ απογοητευμένη. Τώρα βλέπω πιο αισιόδοξα τα πράγματα.
- Κ.Λ.: Είναι σημαντικό να αντιμετωπίζει κανείς την κατάσταση με αισιοδοξία, να κατορθώνει να ξεπερνάει τις δυσκολίες και να πηγαίνει μπροστά,
- Ε.: Ναι, νομίζω ότι έχετε δίκιο. Το σημαντικό είναι ότι αξίζει να συνεχίσω τις σπουδές. Ευχαριστώ πολύ.
- Κ.Λ.: Είμαι στη διάθεσή σας για ό,τι χρειαστείτε.

Η παραπάνω συνέντευξη έχει ξεκάθαρα υποστηρικτικό χαρακτήρα, που όμως εστιάζεται σε θέματα καριέρας και γι' αυτό εμπεριέχει και πληροφόρηση, ενώ ο σύμβουλος εμφανίζεται περισσότερο κατευθυντικός απ' ό,τι σε άλλες συνεντεύξεις. Καίριας σημασίας είναι η ενστάλαξη ελπίδας. Άλλωστε, πρόκειται για αντιμετώπιση κρίσης απαισιοδοξίας της εν λόγω σπουδάστριας.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΑΓΑΠΗΣ(1)

- Στο Κέντρο Οικογενειακής Υποστήριξης του δήμου «Χ».
- Η Κ. είναι 32 ετών, παντρεμένη με τον Ν., 40 ετών, και έχουν τρία παιδιά, τον Λ., 9 ετών, την Α., 6 ετών, και τον Κ., 3,5 ετών. Το πα- ρουσιαζόμενο πρόβλημα είναι ότι η Α. εμφανίζει νυχτερινή ενούρηση.
- Η Α., σύμφωνα με τα λεγόμενα της Κ., είναι ένα συνεσταλμένο παιδί που παρουσιάζει όμως έντονες εκρήξεις θυμού και κλάματος. Δεν είναι ιδιαίτερα κοινωνικό. Στο σχολείο δυσκολεύτηκε να προσαρμοστεί, ενώ συχνά γίνεται αντικείμενο χλευασμού από τους συμμαθητές.
- Η Κ. επισκέφθηκε την υπηρεσία μετά την παρότρυνση της δασκάλας τής Α. Κατά την πρώτη επίσκεψη ήρθε η Κ, με την Α. Φαινόταν αρκετά προβληματισμένη για το παιδί της και πολύ αγχωμένη και φοβισμένη.
- Συνέντευξη Α'
- Κ.Λ.: Καλή σας ημέρα. Είστε η κ. Κ., που μου τηλεφωνήσατε;
- Κ.: Ναι, καλημέρα.
- Κ.Α.: Περάστε, καθίστε. Η μικρή;
- Κ.: Είναι η Α.
- Κ.Λ.'Ελα, Α., κάθισε κι εσύ αν θέλεις εδώ στην καρεκλίτσα... Ξέρεις έχουμε ένα ωραίο δωμάτιο με παιχνίδια και πολλά χαρτιά και μπογιές για να ζωγραφίζεις, θα σου άρεσε;
- Α.: Θέλω να μείνω με τη μαμά.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΑΓΑΠΗΣ(2)

- Κ.Λ.: Ωραία, όταν όμως θέλεις να παίζεις, θα μας το πεις και θα πάτε με την κ. Ρ. (παιδοψυχολόγο-παιγνιοθεραπεύτρια) να παίξετε. Α.: Ναι.
- Κ.Λ.: Λοιπόν, Α., για ποιο λόγο νομίζεις ότι ήρθατε εδώ με τη μαμά; Α.: Δεν ξέρω, η μαμά μ' έφερε.
- Κ.Λ.: Η μαμά σ' έφερε;
- Α.: Ναι.
- Κ.Λ.: Κι αν ρωτούσα τη μαμά γιατί ήρθατε εδώ, τι νομίζεις ότι θα μου έλεγε;
- Α.: Ότι κατουριέμαι επάνω μου.
- Κ.Λ.: Αυτό είναι κάτι που συμβαίνει συχνά;
- Α.: Μερικές φορές το βράδυ.
- Κ.Λ.: Θυμάσαι την τελευταία φορά που είχε συμβεί;
- Α.: Όχι.
- Κ.Λ.: Να ζητήσουμε από τη μαμά να μας βοηθήσει. Μήπως θυμάται εκείνη;
- Α.: Όχι (προς τη μαμά της). Να μην πεις...

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΑΓΑΠΗΣ(3)

- Κ.Λ.: Νομίζω ότι αυτό είναι ένα θέμα που μάλλον ενοχλεί την Α. Κ.: Είναι πολύ μεγάλο πρόβλημα. Κοτζάμ κορίτσι και να κατου- ριέται ακόμη και να αναγκαστούμε να τρέχουμε στους γιατρούς... Κ.Λ.: Κυρία Κ., κατ' αρχάς αυτό είναι κάτι που συμβαίνει πολλές φορές στα παιδιά. Συνήθως υπάρχει κάποιος σοβαρός λόγος για τον οποίο γίνεται. Σίγουρα όμως δεν είναι κάτι για το οποίο φταίει η Α. αλλά ούτε κι εσείς, θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε τους λόγους για τους οποίους αυτό μπορεί να συμβαίνει και είμαι σίγουρη ότι θα καταφέρουμε να βρούμε μια λύση.
- Κ.: Γι' αυτό είμαστε εδώ.
- Α.: Εγώ δεν θέλω... Δεν θα το ξανακάνω... (βάζει τα κλάματα).
- Κ.Λ.: Κούκλα μου, έλα δω... Τι είναι αυτό που σε στενοχωρεί; Α.: Δεν θέλω... Δεν θα το ξανακάνω...
- Κ.Α.: Τι δεν θα ξανακάνεις;
- Α.: Να κατουρήσω το κρεβάτι μου.
- Κ.Λ.: Νομίζεις ότι αυτό είναι κάτι που μπορείς να το κάνεις. Είσαι ξύπνια όταν κατουριέσαι;
- Α.: Όχι, ξυπνάω μετά και είμαι μούσκεμα.
- Κ.Λ.: Γία πες μου, μετά τι γίνεται;
- Α.: Κλαίω και έρχεται η μαμά και ο μπαμπάς και φωνάζουνε και ξυπνάει και το μωρό. Εγώ φταίω, μετά κανείς δεν μπορεί να κοιμηθεί. Κι όταν πάω στο σχολείο, τα παιδιά με κοροϊδεύουνε. Κ.Λ.: Σε κοροϊδεύουνε;
- Α.: Ναι.
- Κ.Λ.: Δηλαδή τι σου λένε;
- Α.: Με φωνάζουν κλαψιάρικο και κατρουλού.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΑΓΑΠΗΣ(4)

- Κ.Λ.: Γιατί νομίζεις ότι τα παιδιά σε φωνάζουν έτσι;
- Α.: Γιατί το μάθανε ότι κατουριέμαι, κι εγώ κλαίω.
- Κ.Λ.: Το μάθανε; Από πού;
- Α.: Το είπα στην Ε. κι εκείνη έβαλε τα γέλια και το 'πε και στ' άλλα παιδιά, και τ' αγόρια με κοροϊδεύουνε.
- Κ.: Το ξέρει και η δασκάλα της. Εκείνη μας είπε να έρθουμε εδώ. Κ.Λ.: Φαντάζομαι, Α,, θα πρέπει να σε πληγώνει πολύ η συμπεριφορά ίων συμμαθητών σου.
- Α.: Ναι, όμως πιο πολύ με στενοχώρησε η Ε. που τους το είπε. Τα αγόρια έτσι είναι, δεν καταλαβαίνουν. Μόνο να κοροϊδεύουν και να χτυπάνε ξέρουν.
- Κ.Λ.: Όλα τα αγόρια κοροϊδεύουν και χτυπάνε;
- Α.: Ναι, κι ο αδελφός μου ία ο μπαμπάς μου... και τα παιδιά στο σχολείο. Όλοι είναι ίδιοι (κλαίει).
- Κ.Λ.: Τ' αδέρφια σου σε χτυπάνε;
- Α.: Ο Α., που είναι πιο μεγάλος, με χτυπάει και με κοροϊδεύει, ο μικρός δεν μπορεί ακόμα.
- Κ.: Όλη την ώρα μαλώνουνε.
- Κ.Λ.: Μαλώνουν συχνά;
- Κ.: Ου! Όλη την ώρα. Δεν αντέχω πια. Μ' έχουνε φάει.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΑΓΑΠΗΣ(5)

- Κ.Λ.: Καταλαβαίνω, θα πρέπει να είναι δύσκολο να βλέπετε τα παιδιά σας να τσακώνονται.
- Κ.: Ε, τι να κάνουνε κι αυτά. Παίρνουνε παράδειγμα.
- Κ.Λ.: Τι νομίζεις, Α., ότι εννοεί η μαμά όταν λέει παίρνουνε παράδειγμα;
- Α.: Τον μπαμπά. Ο μπαμπάς όλο φωνάζει και μας χτυπάει.
- Κ.Λ.: Σας χτυπάει;
- Α.: Ναι, κι εμένα και τους αδελφούς μου και τη μαμά, όταν τσακώνονται.
- Κ.Α.: Αυτό θα πρέπει να είναι πολύ οδυνηρό...
- Α.: Εγώ φοβάμαι πολύ. Βάζω τα κλάματα και κλείνομαι στο δωμάτιό μου. Οι άλλοι με λένε κλαψιάρικο. Ο Λ. μού λέει «καλά σου έκανε».
- Κ.Λ.: Εσύ τι νομίζεις;
- Α.: Μερικές φορές φταίω. Αλλά τρομάζω όταν με δέρνει και όταν τον ακούω να φωνάζει, τρέχω στο κρεβάτι μου και δεν πάω ούτε στην τουαλέτα και τη νύχτα μού φεύγουν. Δεν φταίω εγώ.
- Κ.Λ. (αγκαλιάζει την Α., η Κ. δακρύζει): Δεν φταις εσύ, μάτια μου. Για κανένα λόγο δεν αξίζει να σε χτυπούν και να σε τρομάζουν τόσο.
- Α.: (Συνεχίζει να κλαίει.)
- Κ.Λ.: Έλα, θα δεις, θα βρούμε μαζί μια λύση.
- Α.: Φοβάμαι, σας λέω. Κανείς δεν μ' αγαπά. Όλοι με κοροϊδεύουνε.
- Κ.Λ.: Κανείς δεν σ' αγαπά; Και η μαμά; (Η Κ. κλαίει και τα έχει χαμένα.)

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΑΓΑΠΗΣ(6)

- Α.: Ούτε αυτή, αφού δεν κάνει τίποτα να με βοηθήσει.
- Κ.Λ.: Και το ότι ήρθατε εδώ δεν το έκανε με πρόθεση να σε βοηθήσει;
- Α.: Της είπε η δασκάλα.
- Κ.Λ.: Ναι, της είπε η δασκάλα, αλλά κι εκείνη ήθελε να σε βοηθήσει. Γι' αυτό ήρθατε εδώ.
- Η Α. κοιτάζει τη μητέρα της. Εκείνη την αγκαλιάζει και κλαίνει μαζί.
- Η Κ.Λ. παρεμβαίνει μετά από λίγο. «θέλετε να σας φέρω μια πορτοκαλάδα;» Κουνούν καταφατικά το κεφάλι. Σε λίγο επιστρέφει με τις πορτοκαλάδες.
- (Η αποχώρηση της κοινωνικής λειτουργού είχε σκοπό να δώσει την ευκαιρία σε μητέρα και κόρη να μείνουν λίγη ώρα μόνες και να κλάψουν αγκαλιά, θεωρήθηκε αναγκαίο εκείνη τη στιγμή να κατανοήσουν ότι έχουν ανάλογες εμπειρίες βίας. Είναι σημαντικό για την Α. να την καταλάβει η μητέρα της. Είναι επίσης πολύ λυτρωτικό να κλάψει στην αγκαλιά της.
- Αφού μεσολαβήσει η συναισθηματική εκφόρτιση, η κοινωνική λειτουργός συνεχίζει να είναι υποστηρικτική απέναντι στην Α. και στη μητέρα της και η συνέντευξη κλείνει καθορίζοντας το επόμενο ραντεβού με την Κ. και ένα επόμενο ραντεβού με παιδοψυχολόγο για την Α.)